

**IUREȘ DESPRE
„ACT” ȘI FILM**

» **Actorul Marcel Iureș își dorește să devină producător de film: „Nu avem exercițiul de a scrie povești în care să ne recunoaștem toți”.**

Citiți interviul ÎN » PAGINA 7

PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA » APARE SÎMBĂȚA » **EDIȚIA DE IAȘI** » WWW.SUPLIMENT.POLIROM.RO

Suplimentul DE CULTURĂ

ARTISTUL ASOCIAT

- » Săptămîna 1 – Interviu
- » Săptămîna 2 – Text de autor
- » Săptămîna 3 – Criticii despre...
- » Săptămîna 4 – Colegii de breaslă despre...

iunie –
**RADU
MUNTEAN**

NR. 181 » 31 mai – 6 iunie 2008 » Săptămînal realizat de Editura Polirom și „Ziarul de Iași” » supliment@polirom.ro

Euro Art a scos lumea din casă și noaptea

Radu Muntean, artistul asociat al lunii iunie

Radu Muntean e dintr-o bucată, așa cum sînt și filmele lui. Și cum se vede și din interviu. Noul lungmetraj al regizorului, *Boogie*, a avut premiera mondială de curînd la Festivalul de la Cannes. „Cel mai important e că am reușit să vindem filmul în Franța și că avem deja contacte pentru alte cîteva teritorii.”
Coordonatorul lunii: Iulia Blaga.

ÎN » PAGINILE 8-9

Fiecare cu Palme d’Or-ul lui

Iulia Blaga

Spre deosebire de edițiile trecute, Cannes-ul din acest an a avut oareșce probleme organizatorice. Unele proiecții au început, nu se știe de ce, cu întârziere, dereglînd întregul program al zilei, alte filme se suprapuneau parțial cu altele. Nu e în nici un caz ușor „să îți în mină” un așa festival.

ÎN » PAGINILE 4-5

FOTO: Iulian Sandu

» O săptămîină întreagă de cură cu teatru, ca un exercițiu de vitaminizare împotriva asteniei de primăvară. Doze precise, de trei ori pe zi, la ore fixe: 18.00, 20.00, 22.00, fiindcă seara se asimilează mai bine. Pacientul se declară mulțumit și așteaptă continuarea tratamentului.

» Cele 21 de spectacole au fost 20 pînă la urmă. Miercuri, 21 mai, la Casa de Cultură a Studenților, era programat *No One*, o producție a Teatrului bucureștean Metropolis. Nu s-a mai ținut reprezentația, iar „Suplimentul de cultură” s-a străduit să afle de ce.

» Aflați cîte stele au acordat membrii juriului „SDC” acestui eveniment.

**Citiți grupajul realizat
de Diana Soare
ÎN » PAGINILE 10-11**

CIRCUL NOSTRU VĂ PREZINTĂ:

Odă scriitorului din noul val

N-am mai urmărit emisiunile de televiziune în această ultimă săptămână electorală, n-am mai citit ziarele. Partizanatul politic e atât de transparent, odele din editorialele atât de nerușinate, încât mi-am spus că-i inutil să-mi mai pierd vremea cu ele. Ceva tot am citit eu însă în această săptămână și, spre rușinea mea, nu despre cărți este vorba. Ci despre opiniile cetățenilor de pe forumurile de Internet ale ziarelor. Iar când spun că e vorba de opinii ale „cetățenilor” să nu vă nchipuiți că m-am lăsat păcălit și-mi imaginez că acele nickname-uri aparțin unor oameni obișnuiți, neimplicați politic, că sînt, carevasăzică, un fel de voci ale unei societăți civile născute pe net. Nu, nici forumurile nu mai sînt ce-au fost odată.

Pe vremuri, adică la începuturile existenței lor, injurăturile erau sincere, bătaia de joc la adresa gramaticii venea cu adevărat din neștiință, stupizeniile aparțineau unor puberi reali, bălăcăreala era inocentă. O, tempora! Ce natural! Ce autentic! Acum însă, după ce am urmărit vreme de câteva seri „opinile” de pe acele forumuri, fiind deci un fel de observator-specialist, garantez că puberii pe care i-ați putea bănuși dincolo de nickname-uri sînt, de fapt, diversioniști de bază ai partidelor. Care s-au adaptat atât de bine acestei zone, încât au devenit fascinanți în felul lor. Încearcăți să-i urmăriți, să le studiați tipicul, să-i vedeți dezvoltându-se ca personaje de-a lungul postărilor. Merită. Numai la prima vedere vă veți plictisi. De fapt însă, activiștii care postează fac o muncă absolut senzațională. E o adevărată școală în spatele lor, iar această școală merită, din plin, măcar un articol precum cel de față. Activiștii de pe forumuri, vă salut. Aveți toată considerația mea.

N-am să dau exemple concrete, pentru că nickname-urile rămîn, oricum le-ai lua, anonime. Însă, de vreme ce tot mi-am pierdut serile studiind discuțiile de pe forumuri, măcar citeva observații pot face aici, în această rubrică. Iar una dintre principalele observații e că, sub diverse semnături anonime, se ascunde, de multe ori, o singură persoană. Nu-i o constatare care să facă gaură-n cer, mai mult, e la mîntea cocoșului, dar am introdus-o pentru a creiona, în fapt, un fel de portret-robot al activistului de sub zece semnături. El alege nick-uri dintre cele mai diferite: nume de femeie, nume de bărbat, nume de român, nume de străin, afirmă că e din Iași sau că e din Chicago și doar urmărește viața politică autohtonă din care a „evadat” fizic în urmă cu multă vreme. Lucrează la stil, pentru a da culoare fiecărui personaj pe care-l „interpretează”. Uneori e doct, alteori face greșeli gramaticale grave, sub alte semnături vine cu englezisme penibile șamd. Cum recunoști atunci că e totuși vorba de aceeași persoană? Păi, mai întâi, folosește sloganul partidului pe care-l susține. Tonul e la fel de vehement în fiecare postare. Ideile se repetă. Iar atunci cînd face greșeli gramaticale este evident că ele sînt forțate, nenaturale, e evidentă artificialitatea. Trebuie remarcat totuși faptul că depune un efort uriaș. E, într-un fel, un scriitor al noului val. Scriitor pe forum. O meserie care începe

să devină respectabilă, întrucît e o muncă acolo, pentru a reuși să crezi personaje atât de diferite.

Sigur, ar mai fi multe alte observații de făcut, dar nu am la dispoziție un spațiu virtual, ci unul pe hîrtie. Așa că mă limitez la o remarcă finală: ca un cercetător veritabil, în una dintre seriile pierdute pe forumuri m-am apucat să grupez mesajele și semnăturile și să le atribuim unor astfel de scriitori ai noului val, unor scriitori de pe forumuri. Cerîndu-vă o marjă de eroare, vreau totuși să punctez faptul că, la un număr de o sută de mesaje, spre exemplu, nu ai parte de mai mult de zece „scriitori”. Mai toți activiștii ai unor partide. Cu alte cuvinte, oamenii aștia nu numai că au ocupat spațiul virtual, dar au format un fel de elită. Un fel de joc al mărgelilor de sticlă. Scriu pentru ei înșiși, se citeșc între ei. Și iată cum similaritățile cu literatura propriu-zisă continuă.

Dar sîntem totuși în politică. Iar în politică există și instrumentul votului. Așa că mă aștept ca, în cîțiva ani, această „elită” de activiști să cucerească nu doar spațiul virtual, ci și pe cel real. Adică să meargă doar ei la vot. Ceea ce, pînă la urmă, ar fi și cinstit: să se voteze doar ei între ei, pentru că România a devenit de mult numai a lor. Iar noi, ceilalți, ne vom mulțumi doar să le urmărim spectacolul la televiziuni sau în ziare. Ca pe un număr de circ. Pentru că, de fapt, mai mult de-atît nu ne-au oferit niciodată.

ROMÂNII E DEȘTEPTI

Creativitate pentru primate (II)

Cred cu tărie că există invenții inutile, stupide, enervante și obositoare. Sînt mai multe decît par și mai insidioase decît am vrea. Unele dintre ele apar, se lansează pe piață după o campanie de marketing agresiv, sînt cumpărate cu entuziasm de splendidele făpturi raționale ce stăpînesc planeta și apoi rămîn uitate, sînt retrase de pe piață ori, în cel mai rău caz, sînt înlocuite cu un model și mai sofisticat, și mai costisitor, și mai inutil decît cel anterior.

Altele însă prind – cel puțin o vreme – și ni se viră cu de-a sila în suflet și în societate. Printre ele aș plasa fără ezitare robinetul care se oprește singur. Robinetul deștept. Robinetul deștept presupune din start că omul e sau 1) idiot și nu știe să-l oprească, sau 2) o bombă bacteriologică de mare putere, gata să-și ucidă semenii cu bolile lui. A doua explicație am auzit-o în Statele Unite, unde oamenii erau obsedați de ideea că ar putea pune mîna pe un robinet de la o toaletă

robinetul inteligent e cuplat și cu un senzor, care nu-l lasă să pornească decît atunci cînd mă simte, am senzația că devin un fel de vasal în fața seniorului. Vin-tur din miini, mă aplec, mă împing cu burta în fața chiuveței, bag mîinile pe sub țeava robinetului și în cele din urmă seniorul neinsuflețit îmi acordă mîriminos apa cu care îmi spăl labele murdare.

Enervante la culme mi se par și toate aparatele inteligente care piuie, scheaună sau bipuie la mine. Mi se pare că avem mult prea multe lucruri care ne agresează urechile cu piuielile lor electronice. De exemplu, n-am priceput niciodată de ce un autovehicul de tonaj mai mare trebuie să piuie cînd dă cu spatele. Din grijă față de pieton? Ca să mă avertizeze? Dar aici ceva nu se leagă: atunci cînd namila de camion merge în marșarier cu cinci kilometri pe oră, piuie disperată, fie că e cineva acolo sau nu, dar cînd vine spre mine cu fața, la o sută de kilometri pe oră, se repede ca tigru la vînătoare pe zebra.

Mai există și un soi de frigider care țiuie dacă le lași deschise prea mult. Ca și robinetul deștept, ele pornesc tot de la ideea că proprietarul lor e cretin și le lasă deschise. Așa că nici n-apuci să scoți o bere, că și încep să țiuie. Cînd vii de la cumpărături și vrei să pui ceva în ele, e dezastru: bagî o halcă de carne, frigiderul urlă. Îl închizi și tace. Îl deschizi iar, strecoari repede brînză, el urlă iar. Îl închizi, îl deschizi pe furîș, arunci roșiile, îl închizi, pui grăbit și apa minerală, îl închizi și așa mai departe.

Mai piuie și tot felul de telefoane celulare atunci cînd sînt pe descărcate. Piuie jalnic, rar, dar îndrîjnit, pînă ajungi acasă – fiindcă de obicei nu ai încărcătorul la tine cînd te plimbi printr-un parc plin cu prize de alimentare. Și, în general, piuie și țiuie multe lucruri care ar face mai bine să tacă.

Invenții stupide. Invenții și gadget-uri și device-uri care vîd în consumator un cretin, un retardat ce trebuie dirijat pas cu pas. Am senzația că în ultimele decenii mare parte din creativitatea umană se concentrează pe așa ceva. Nu mai facem rachete pentru Marte, ci mașini care se incuie automat, fiindcă omul, culmea creației, uită să le incuie. Cîteodată, cînd mașina se incuie automat, culmea creației uită cheia înăuntru și rămîne pe dinafară. Pentru astfel de variante eu aș fi creat o mașină care să nu se incuie automat. Dar cine sînt eu să hotărîsc trendul civilizațional?

Mă gîndesc doar că e mai bine ca nu mai mergem pe Marte. Parcă vîd cum bieții astronauti, odată ajuși acolo, se dau jos din nava lor, excitați de reușită, iar nava li se incuie automat. Și cheia... hopa, cheia e înăuntru, în cabină. Ar fi imposibil? Eu zic că nu: pentru om nu există imposibil.

» Partizanatul politic e atât de transparent, odele din editorialele atât de nerușinate, încît mi-am spus că-i inutil să-mi mai pierd vremea cu ele. Ceva tot am citit eu însă în această săptămână și, spre rușinea mea, nu despre cărți este vorba. Ci despre opiniile cetățenilor de pe forumurile de Internet ale ziarelor.

publică pe care l-a atins cineva „murdar” înaintea lor. Cum eu veneam dintr-o cultură care mai cunoaște cîșletul din fundul grădinii, m-am simțit primitiv, dar și nedumerit: adică o nație care înghite zilnic sute de chimicale și alimente modificate genetic, suficiente ca să provoace toate bolile pămîntului, se teme de mîna aproapelui. Și vorbesc serios. Existau dezbateri ce abordau această problemă de mare interes: cum să te speli pe miini la toaletă fără să atingi robinetul atins de altul.

Cred că așa a apărut robinetul inteligent. Care, nu neg, o fi inteligent, dar e și tare zgîrciob. Niciodată nu apuc să mă săpunes un pic, că îmi și retează șuvoiul. Îl trag un pumn în buton, pornește, dau iar să mă spal, el iar se oprește, eu îl pocnesc din nou, el oftează exasperat și îmi mai dă un strop de apă... Nu mă consider risipitor, dar în fața robinetului deștept mă simt așa. Risipitor și neputincios, ajuns la mîna – adică la butonul – unui ghem de fiare. Iar cînd

Kabuki, balanță japoneză între tradiție și modern

Eveniment de greutate în deschiderea Festivalului Internațional de Teatru de la Sibiu: teatru kabuki adaptat zilelor noastre, într-o hală industrială a uzinei Balanța.

Veronica D. Niculescu

Festivalul Internațional de Teatru de la Sibiu a adus în premieră publicului din România o companie de teatru kabuki de renume, Heisei Nakamuraza. Acest teatru a fost în Evul Mediu unul dintre cele mai mari teatre, iar genul kabuki prezentat la Sibiu a devenit sinonim cu familia de actori Nakamura.

Spectacolul *Natsumatsuri Naniwa Kagami* – Festivalul de vară: *O oglindă a Osakāi*, cu participarea lui Nakamura Kanzaburo XVIII, unul dintre cei mai faimoși actori de Kabuki din Japonia, este special și prin faptul că nu este kabuki tradițional, ci teatru-kabuki, beneficiind de regie. O variantă vie, actuală, care cu zece ani în urmă a adus critici din partea tradiționaliștilor, dar care și-a găsit în timp extraordinarul succes. Povestea este bazată pe un fapt real, un asasinat comis de un negustor de pește, în anul 1744, în Osaka.

Spectacolul, regizat de Kushida Kazuyoshi, regizor care inițial nu avea nici o legătură cu kabuki, are în distribuție peste 75 de actori și pentru reprezentațiile de la Sibiu s-a pus la dispoziție o hală

industrială de aproximativ 1.700 metri pătrați. Cele patru reprezentații au fost programate pentru primele zile de festival, de joi pînă duminică.

Kabuki de la 3 ani

„Kabuki nu este prin tradiție un spectacol regizat, dar după întîlnirea cu regizorul Kushida Kazuyoshi am ajuns la concluzia că și kabuki poate fi aranjat, regizat. Acum zece ani am fost la Festivalul de la Avignon și mi-am dorit să prezentăm și noi spectacolul într-un festival, fiindcă astfel îl vede foarte multă lume”, a spus celebrul actor Nakamura Kanzaburo XVIII, încîntat de renumele festivalului sibian.

„Nu oferim un spectacol vechi de

kabuki, ci un spectacol de teatru-kabuki, pentru cei care trăiesc astăzi”, a spus regizorul Kushida Kazuyoshi.

Nakamura Kanzaburo XVIII joacă de la vârsta de 3 ani kabuki, iar în Festivalul de vară: *O oglindă a Osakāi* sînt distribuiți și doi fii ai săi, ambii interpretînd roluri de femei, fiindcă în kabuki numai bărbaților le este permis să joace.

„Decalogul” kabuki, la intrare

Artistul Nakamura Kanzaburo XVIII a menționat că el joacă în continuare și kabuki tradițional, iar pentru acest spectacol altt de diferit a primit la început critici:

„Acesta nu e kabuki! Așa ni s-a spus. Dar noi păstrăm în continuare elemente tradiționale. Am adăugat talentul regizorului, care nu știa despre kabuki, iar întrebările sale constructive au făcut ca lucrurile să se transforme”, a spus actorul. De altfel, din distribuție fac parte și actori care nu sînt de kabuki.

„Încercăm să familiarizăm publicul din Sibiu cu acest fel de spectacol. În plus, e un spectacol pentru zilele noastre. Ei au găsit această cale de a deschide această artă tradițională. La intrarea în sală, publicul primește un fel de decalog, o listă cu reguli de bază în kabuki”, a explicat Constantin Chiriac, directorul festivalului, înainte de spectacol.

SECRETELE KABUKI

În Kabuki nici un gest nu este întîmplător. Există mai multe tipuri de pauze, folosite pentru a atrage atenția asupra actorului în momentele dramatice. Imitarea sunetului făcut de pașii actorilor, cînd aceștia aleargă sau în momentele de luptă, este realizat prin lovirea unei scînduri poziționate în partea dreaptă a scenei. În Kabuki, actorii rămîn pe scenă și între acte, momentele de început sau sfîrșit al unui act fiind semnalate prin lovirea unor bețe tradiționale în urma căreia rezultă un sunet aparte, numit *KI*.

Montarea spectacolului a fost făcută într-un spațiu de 1.700 de metri pătrați, la hala Balanța, spațiu care permitea construirea unei scene care să îndeplinească condițiile impuse de acest gen de teatru. În Kabuki, conform tradiției, scena este prevăzută cu o prelungire numită „HANMACHI”, un fel de podium, care permite intrarea și ieșirea dramatică a actorilor din spectacol. A fost necesară și construirea unei scene rotative, ce permite schimbarea decorurilor de la o scenă la alta, într-un timp foarte scurt, sisteme care permit coborîrea actorilor sub scenă sau o intrare spectaculoasă prin suspendarea de tavan.

Costul acestei producții este de două milioane de euro, suportat de ambasada Japoniei la București și de investitori niponi din România.

Nakamura Kanzaburo

» **Festivalul Internațional de Teatru de la Sibiu se desfășoară între 29 mai și 8 iunie, cuprinde peste 350 de spectacole, participanți din peste 70 de țări, iar bugetul este de 5,2 milioane de euro.**

» **Teatru sibian are în programul festivalului nouă spectacole, din care două în premieră: *Lulu*, regia Silviu Purcărete, și *Astăzi nu se fumează*, regia Gavriil Pinte.**

» **La început de festival, spectacolele sibienilor se anunțau a fi cele mai bine vîndute evenimente. Pentru primele reprezentații ale *Faust*, biletele erau deja epuizate cu cîteva zile înainte.**

SUPLIMENTUL LUI JUP

PE SCURT

TIFF – Cea mai ambițioasă ediție de până acum

Aproximativ 200 de producții prezentate în zece zile de festival, un buget de circa 1,2 milioane de euro – acestea sînt coordonatele ediției de anul acesta a Festivalului Internațional de Film Transilvania (TIFF), deschis oficial vineri, 30 mai, cu proiecția filmului *Jocuri stranii/Funny Games* (2007), al regizorului Michael Haneke, cu Naomi Watts, Tim Roth, Michael Pitt și Brady Corbet.

„E cea mai ambițioasă ediție de până acum”, a declarat Mihai Chirilov, directorul festivalului. „Ne învîrtim undeva în jurul cifrei de 200 de filme? 127 de lungmetraje, 73 de scurtmetraje, în opt locații”, a precizat acesta.

Și anul acesta, TIFF-ul merge pe același profil competițional, destinat regiilor aflați la primul sau la al doilea film, erijindu-se astfel într-un festival menit să descopere noi cineaști. În competiția de anul acesta se află un număr de 12 pelicule, însă nici una românească, organizatorii precizînd însă că selecția nu s-a făcut pe baza unor criterii geografice, ci în funcție de calitatea filmelor înscrise.

„Revelația mea personală din acest festival este filmul *Elevator*, al lui George Dorobanțu, dar care nu prezintă parametri tehnici necesari înscrierii în concurs”, a precizat Chirilov. *Elevator* va fi prezentat pe 5 și 7 iunie.

Printre invitații de onoare ai acestei ediții de festival se numără Catherine Deneuve, una dintre actrițele emblematiche ale istoriei cinematografului francez. De asemenea, actorul Radu Beligan va fi recompensat cu un Premiu de excelență, iar Tamara Buciuceanu Botez va fi omagiată pentru cu un Premiu pentru întreaga carieră.

Măsuri sporite de securitate la Sibiu

Instituțiile MIRA din Sibiu au pregătit măsuri sporite de securitate pentru cea de-a XV-a ediție a Festivalului Internațional de Teatru, care a început joi, 29 mai, și reunește, timp de 11 zile, peste 1.500 de delegați străini, dar și zeci de mii de spectatori în cele 60 de locații ale evenimentului.

În total se vor reuni în fosta Capitală Culturală Europeană 1.500 de artiști, invitați și staff din peste 70 de state ale lumii. În plus, sînt prezenți în Sibiu 180 de voluntari, dintre care 18 au venit chiar din Japonia. Aceștia sînt implicați în buna desfășurare a evenimentelor festivalului și însoțesc delegațiile în traseele lor prin oraș, de la locurile de cazare la locațiile de spectacole și la alte evenimente la care își doresc să participe.

Fiecare cu Palme d'Or-ul lui

Fiecare jurnalist sau critic de film care „face” Cannes-ul are preferințele lui. Luați aproape 4.000 de jurnaliști și veți obține, prin permutare, niște combinații extrem de ciudate. Am auzit un francez spunînd că cel mai mult i-au plăcut *Serbis* și *Che*. Normal ar fi să nu faci ochii mari și să nu te uiți urît la cei care au gusturi diferite de ale tale.

Iulia Blaga

În orice caz, nu poți să nu te miri. Cotidianul local „Métro” a dat dovadă, în edițiile sale zilnice din perioada festivalului, de niște gusturi care mie mi s-au părut complet aiurea. Celorlalți critici români la fel. (De altfel, tot în „Métro” scria că în *Delta*, de Cornel Mundruczo, filmat în Delta Dunării, eroul se întoarce la casa părintească de la țară, din Ungaria.)

Redactorul său șef scria la un moment dat pe prima pagină că cele mai bune filme din competiție au fost *Serbis* și *The exchange*. În interior adăuga că la *Go-morra*, de Matteo Garrone, i-a venit să împuste toate personajele, și că *24 City*, de Jia Zhangke, e un film inovator în materie de documentar.

Mie, și n-am fost singura, filmul filipinez *Serbis* mi s-a părut suficient de slab și de vulgar cît să prindă la un public snob. Iar filmul lui Clint Eastwood, care a avut în general

bune, m-a plictisit din primele zece minute, pîrîndu-mi-se și ca stil, și ca tratare a subiectului, bătrînicios, ilogic și nepălat melodramatic.

În schimb, jurnaliștii s-au descîrcat pe *La mujer sin cabeza*, de Lucrecia Martel (tinăra argentiniancă fiind pentru a treia oară la Cannes). Cadrajale ei moderne și mai ales modul atît de găurit și de vag de a spune o poveste pe undeva poilită, dar în principal despre o

femeie căreia i se rupe filmul după un accident de mașină, au făcut din ea ciuca atacurilor. Deh, cîte Mării, atîtea pâlării. Să fim toleranți.

Adoration, aplaudat de jurnaliști la scenă deschisă

Cert e, aici ni-meni nu te poate conțrațice, că în acest an Competiția Oficială a fost consistentă. Mare păcat că *Il Divo*, de Paolo Sorrentino (regizor pe care l-am descoperit acum cinci ani la Cannes cu *Consecințele iubirii*) s-a dezumflat după prima jumătate de oră, și că la

fel s-a lăsat coca și la *Synechdoche, New York*, debutul în regie al lui Charlie Kaufman. Nu că ar niște filme ratate.

Primul mai mult caută să descrie ambiguitatea personajului Giulio Andreotti decît să-i facă biografia, iar rezultatul e o satiră flamboiantă ca o operă rock, cu primele zece minute absolut formidabile; cel de-al doilea deschide atît de multe rame, încît riscă să te piardă, dar rămîne un debut remarcabil, care, de fiecare dată cînd îl vezi, promite să-ți dea noi chei de lectură.

Solid construit e și *Adoration*, realizat de un abonat al Cannes-ului, Atom Egoyan, care face din povestea unui adolescent ai cărui părinți au murit într-un accident o cale de acces spre un tablou al epocii, în care spaima de atentate teroriste și mijloacele de comunicare tot mai performante sînt legate prin invizibile fire.

Filmul a fost aplaudat de jurnaliști la scenă deschisă. E drept că realizarea e curată, deși clasică (regizorul continuă să susțină că filmarea pe peliculă e o binecuvîntare).

Jurnaliști cu badge-uri bune au rămas pe dinafară

Che a fost primit cu interes, dar nu a plăcut la toată lumea. Era de așteptat, implicațiile lui politice au împărțit din start jurnaliștii. Steven Soderbergh pare însă mai mult fascinat de personalitatea lui Che Guevara și de existența sa extraordinară, cărora a vrut, făcînd cele două filme reunite sub numele

Laurent Cantet, cîștigătorul de anul acesta al Palme d'Or-ului pentru lungmetraj, nu își poate ascunde bucuria că un francez a cîștigat din nou la Cannes

Româniafilm se prezintă

Văzută din goana mașinii, România electorală din 2008 este un film color mut, cu două viteze; una de cîteva zeci de cadre pe secundă pe porțiunile de drum pe unde nu-nlînești decît vreun cetățean cu bască și tradiționala bicicletă; alta, de peliculă dezvoltată-n relanti, prin centrul „reședințelor municipii de județ”, locuri prin care traficul te face să te uiți, de multe ori, mai mult decît ai vrea la fețele zîmbărețe ale candidaților.

Ieșirea din lași, acea ieșire de unde ProTV-ul își face, de multe ori, știrile de deschidere, e o orgie de culori: galbenul se împletește cu portocaliul, roșul cu albastrul, și de la 100 de kilometri pe oră, Traian Dobre pare să aibă ochii lui

Dan Cărlan, iar Dan Cărlan, zîmbetul contracandidatului său. Dacă țî-e și somn, ai toate șansele să-l cauți în buletinul de vot pe Traian Cărlan! Sinuoase ca politica, serpentinele dintre Podu Iloaiei și Tirgu-Frumos nu-ți scot în fața mașinii nici un candidat, de-ncepi să te-trebi dacă vei avea, cumva, bafta să scapi pină-n București de a fi și mașini din care ies cîtece de veselie electorală. Te trezești repede la Roman, unde domnul aspirant PIN la primărie pornește cu un imens deficit de imagine: a fișele sale de-abia se văd tremurînd din mioritica șosea de centură, groapă-deal, groapă-deal, de te simți ca Găbița într-o scenă celebră din „4,3,2”. Află că din

partea Partidului Verde candidează, cum numai la noi limba maternă-ți poate băga-n haz strategia politică, un anume domn Porumb. Bacăul semafoarelor și-al blocurilor vopsite frumos țî-l aruncă pe capotă, la fiecare semafor, pe domnul Dragoș Benea, care, alături de ceilalți candidați, îi cheamă pe localnici la reconstruit. „Wilkommen! Săscut” tronează pe-o placă de la intrarea în comună, însă ordinea nemțească de care speră să te lovești printre casele de pe E85 se risipește repede: de pe toate gardurile răsăr a fișe A4, scoase probabil la imprimantă, puse unele peste altele, în straturi și strătuțe. Dintr-o curte, un cîine latră zbrîrlit la o mașină cu portavoce, din

LA LOC teleCOMANDA

Alex SAVITESCU

care se-aude imnul „popular” al portocaliilor. Probabil i-e frică să nu-i trîntească nimeni vreun pedelist pe cușcă. De cum intri-n Vrancea, Marian Oprișan te urmărește la fiecare pas. Și cînd crezi c-ai scăpat de ochelarii săi de intelectual, te-nțîmpină, chiar pe șoseaua de centură a Focșaniului, alături de un domn care se prezintă ca „Bacinschi Decebal”. Peste drum, la o stație de benzină, liberalul Nini Săpunaru îl supraveghează, alături de-o doamnă coafată ca la nuntă, pe-un șofer de tir care-și bea cafeaua. Un altul, aspirant la Primăria unei comune, vrea

s-arate că e mai școlit decît Vanghelie: vorbește despre el la persoana a treia și țîne s-anunțe „A făcut, face, va face!”. Buzăul și lalomița își varsă candidați ce se prezintă ca la Poliție: Preda Cezar Florin, Cazacu Marinică, iar un anume domn Ghiniou Constantin pare să fie lozul cîștigător din Râmnicu Sărat. La intrarea în București, comuna Afumați îi aduce pe-un a fiș roșu pe generalul Anghel Iordănescu și pe particularul Gabriel Oprea. Vizavi, un panou galben nu-l prezintă pe liberalul Orban, ci atenționează: „Stop accidentelor rutiere! Viața are prioritate!”.

de Che, să le descopere mecanismul. Pentru asta a făcut un prim film mozaicat în care descoperim feluțe din Che. Revoluția cubaneză, vizita în SUA, un interviu acordat unei jurnaliste americane, speech-ul de la ONU, întâlnirea cu Fidel Castro – sînt hălci pe care Soderbergh le taie mărunt, le condimentează diferit și le amestecă. Filmul bate puțin cam tare monedă pe partea vizuală (cît nu bate pe cea politică, filmul dînd senzația că e din start de acord cu eroul). Cadrele sînt frumoase, dar parcă prea căutate, mai ales că regizorul caută mereu tot alte stiluri. Partea a doua e mai lineară și mai coerentă. Ea se referă numai la episodul Bolivia și la sfîrșitul prematur al lui Che Guevara. Intitulată *Guerrilla* (prima parte numindu-se *Argentina*), ea îl coboară pe spectator la firul ierbii, la nivelul ghetelor, acolo unde lupta pentru existență – grupului lui Che Guevara i s-a luat urma mult mai devreme decît ar fi trebuit – se restrînge tot mai mult la lupta pentru supraviețuire.

Spre deosebire de edițiile trecute, Cannes-ul din acest an a avut oareșce probleme organizatorice. Unele proiecții au început, nu se știe de ce, cu întîrziere, de-reglînd întreg programul zilei, alte filme se suprapuneau parțial cu altele. La Lecția de cinema a lui Quentin Tarantino a intrat o mare masă de oameni pe invitație, în vreme ce jurnaliști cu badge-uri bune (badge-urile sînt la Cannes colorate; cele mai tari sînt alb și roz pastilă) au rămas pe dinafară. Mă rog, nu e ușor să ții în mină un așa festival.

Marian Crișan, pe scena de la Cannes alături de Kerry Washington și Hou Hsiao-Hsien

Un român este din nou laureat pe Croazetă

Cu *Megatron*, Marian Crișan ne-a adus al treilea Palme d'Or pentru scurtmetraj (și al doilea Palme d'Or consecutiv). Deci încă sîntem pe val. Filmul produs de Mandragora e o poveste simplă despre drumul pe care o mamă îl face, împreună cu fiul ei, dintr-o localitate de lângă București spre cel mai apropiat McDonald's din capitală, care e una dintre cele mai mari distracții ale copilului.

Din distribuție fac parte Gabriela Criș, Damian Oancea, Erwin Simsensohn și băiețelul Maxim Strinu. Marian Crișan a terminat UNATC-ul în 1999 și a realizat cîteva scurt-

metraje, dintre care cel mai cunoscut este *Amatorul* (Premiul de scenariu la ultima ediție a Festivalului DaKINO), o poveste vag absurdă despre un tînăr a cărui meserie e să servească drept sac de box/receptacul pentru frustrările oamenilor, realizată cu un deosebit simț vizual. *Megatron* e diferit de *Amatorul* pentru că e o poveste simplă și concisă, care își găsește corespondenți în aproape toate familiile cu copii (trendul fiind, nu-i așa, să-ți ții ziua la McDonald's). Palme d'Or-ul obținut pe 25 mai din partea juriului prezidat de Hou Hsiao-Hsien lansează cariera cineastului cu-

noscut pînă acum de și din presă mai ales pentru scandalul cu Oana Zăvoranu. Într-un videoclip pe care l-a realizat, Marian a refuzat să lase în cadru și pisica divei, de unde cearta.

Palme d'Or pentru *Entre les murs*

Entre les murs a adus Franței primul Palme d'Or din ultimii 21 de ani, de cînd cîștigase Maurice Pialat cu *Sous le soleil de Satan*. Nici nu știu cui să zic că-i revine mai mult premiul, deși mai corect ar fi ca el să se împartă la

toată lumea, mai ales la cei 25 de fantastici mici actori. Filmul e adaptarea cărții cu același titlu scrise de un profesor, François Bégaudeau. Profesorul joacă în film rolul unui profesor de franceză, iar elevii săi de 13-15 ani au fost aleși în urma unor ateliere desfășurate timp de mai bine de șase luni la un liceu din Paris. Ce e interesant în acest film – care e att de natural, încît te gîndești că sigur e un documentar – este că, deși improvizația a fost favorizată, el e o operă de ficțiune. Micii actori interpretează personaje diferite de ei. Dar profesorii din film nu sînt actori, ci profesori, iar părinții din film sînt chiar părinții elevilor din film. Faptul că *Entre les murs* a luat Palme d'Or-ul m-a bucurat cu att mai mult cu cît, deși cel mai rotund, mai coerent și mai deosebit film din Competiția Oficială, era un outsider. A intrat în ultima clipă în selecție, bașca a fost prezentat în ultima zi. Bravo juriului condus de Sean Penn, care din punctul meu de vedere a scos un palmares foarte curat, cu excepția faptului că l-a premiat pe Nuri Bilge Ceylan pentru regie.

„O NOUĂ VICTORIE PENTRU FILMUL ROMÂNESC”

Regizorul Marian Crișan a declarat pentru Agenția Mediafax că acest trofeu înseamnă o victorie pentru filmul românesc, întrucît reprezintă o dovadă de încredere în cinematografia de la noi. „Este o mare bucurie pentru noi, a fost o competiție strînsă, cu filme foarte bune. Este un început foarte bun pentru filmul meu.”

Crișan a precizat că trofeul cîștigat „înseamnă, într-un fel, și continuitate, fiind al doilea an consecutiv cînd România primește Palme d'Or”. Pe de altă parte, Anca Puiu, producător Mandragora (casa care a produs *Megatron*), a declarat că își dorește ca acest premiu să fie o confirmare pentru regizorii români. „Îmi doresc să fie tratați foarte bine regizorii. Ei trebuie să fie băgați în seamă”, a declarat Puiu.

Aceasta a mai spus că, înainte de decernarea premiului, a fost contactată de distribuitori internaționali pentru *Megatron*, dar că acum, acest trofeu schimbă datele problemei. „Fiind un scurtmetraj, este puțin mai complicat să fie distribuit, însă am fost deja contactați de distribuitori”. Ea a mai precizat că intenționează să organizeze, după proiecția de la Festivalul Internațional de Film Transilvania, o proiecție specială, în toamnă, cu *Megatron*, alături de alte două scurtmetraje produse de Mandragora.

De asemenea, Anca Puiu a declarat că se are în vedere editarea unui DVD pentru promovarea filmului care i-a adus lui Marian Crișan premiul Palme d'Or, la această ediție a Festivalului de la Cannes.

CE-AU FĂCUT AI NOȘTRI

- » Cristian Mungiu nu a lipsit de la ediția din acest an a Festivalului de la Cannes. Distins recent cu Ordinul de Cavaler al Artelor și Literelor din partea Guvernului francez, Mungiu a prezidat, pe 19 mai, o întîlnire între miniștrii Culturii din Uniunea Europeană și cinești. El a participat la dezbateri în calitate de moderator, urmînd astfel unor nume celebre ale cinematografului precum Stephen Frears, Milos Forman sau frații belgieni Dardenne.
- » România a fost reprezentată și la evenimentul Short Film Corner din cadrul Festivalului de la Cannes, prin 14 scurtmetraje, strînse sub titulatura „Romanian Short Waves 2008”. Astfel, în cadrul evenimentului au fost prezentate producții precum *Valuri* de Adrian Sitaru, cîștigătorul Leopardului de Aur la Locarno în 2007, și *O zi bună de plajă* de Bogdan Mustață, care a cîștigat în acest an Ursul de Aur la Berlinale Shorts.
- » Actrița de origine română Alexandra Maria Lara a făcut parte din juriul competiției oficiale de la Cannes, prezidat anul acesta de actorul american Sean Penn.
- » Asociația pentru Promovarea Filmului Românesc, prezentă pentru a treia oară la festival, a organizat un pavilion exclusiv românesc, cu o suprafață de 50 de metri pătrați. Pavilionul, în care au fost investiți circa 85.000 de euro, a fost situat în spațiul Village International.

» Cu 51 de ani în urmă, Ion Popescu Gopo cîștiga pe Croazetă un Palme d'Or pentru scurtmetraj, cu *Scurtă istorie*. Această distincție prestigioasă a mai ajuns apoi la alți doi cinești români: Mirela Ilieșiu pentru *Cîntecele Renașterii* în 1969 și Cătălin Mitulescu pentru *Trafic* în 2004. Iar în 2007, Cristian Mungiu a cîștigat Palme d'Or cu *4 luni, 3 săptămîni și 2 zile*.

Juriul selecției oficiale din 2008 al Festivalului de la Cannes

MATEI BEJENARU LA ICR:

Practica „realismului capitalist”, știința & poezia

Invitat la „Arte marțiale”, program al Institutului Cultural Român dedicat discutării artei contemporane, ediția cu numărul 5, Matei Bejenaru a propus, după propria declarație, „un

format de prezentare a preocupărilor sale ca artist care transcende teritoriile convenționale ale artei”, înspre și dinspre realitatea socială, dar și înspre și dinspre cercetarea științifică.

Adriana Gheorghe

Formatul de prezentare propus, un binom: informație obiectivă (profesorul Octavian Groza, coautor al *Atlasului de geografie umană*, a prezentat *Teritorii diluate*, o suită de hărți despre cum (e)mi-grația conduce la erodarea demografică și la „îmbătrânirea României”) și informație obiectivă tratată subiectiv (analiza consumului alimentar în România din ultimele trei decenii, eseu semnat de Matei Bejenaru și intitulat: *Crizele alimentare – traume ale României recente*, reprezentând statistici aparent obiective și concluzii artistice subiective).

A fost prezentat, de asemenea, *Alexandru cel Bun*, un film despre cartierul cu același nume din Iași în 1994, cu un Prolog mai lung decât filmul din 2003

(în film artistul documentând o intervenție proprie în realitatea cartierului, iar în Prolog documentând realitatea aceluiși cartier supusă intervențiilor altor factori, contextul socio-politic ș.a.)

Materia primă preferată – realitatea socială

Despre Matei Bejenaru, artist vizual, profesor la Universitatea de Artă din Iași, inițiatorul Bienalei de Artă Contemporană „Periferic”, se poate spune că, în general, procesează artistic realitatea socială. Diferența specifică a practicii sale artistice constă în ceea ce inspirat (și ulterior discuției de la ICR) va numi el „realism socialist aplicat la capitalism”, un soi de realism capitalist asumat. La ce se referă? În filmul prezentat la ICR

sau în celebrul său *Manual pentru emigrare*, artistul Matei Bejenaru pornește de la materia primă preferată – realitatea socială – și o reprezintă amestecând datele obiective cu instrumente ale subiectivității artistice, dar și folosind mai multe straturi de intenție: denunță mecanismele noii lumi capitaliste (și ce face sau ce ar trebui să facă ea minții oamenilor), o supune chestionării (prin mici intervenții neagresive în comunitate, menite să dea de gândit, de tipul afumătorului pus la dispoziție de artist vecinilor de cartier din filmul prezentat) și, în același timp (și aceasta vine mai puțin din zona artei contemporane), informează oamenii în spiritul noii realități/ideologii.

Artistul declară că îl interesează prea puțin dimensiunea critic subversivă a unei astfel de practici. (Ține de receptor aici, câtă doză de utopie există în capitalismul în care trăiește fiecare.) Există însă o zonă de necesitate și poate de empatie. Reprezentare, reflecție, chestionare, dar și informare și eficientizare. Felul în care artistul înțelege ceea ce el numește practica realismului socialist aplicat la capitalism oferă o nouă perspectivă asupra artei sale sociale, care reușește astfel, simultan, să radiografeze (chestionând) diferitele realități sociale, dar să ofere și o perspectivă a comunității reprezentate plus propunerile sale de eficientizare-informare-educare în chiar

spiritul capitalismului.

Artistul a declarat, la ICR, că nu se împrietenește neapărat cu oamenii a căror realitate îi devine materie primă pentru artă, dar că se crează relații oneste, în speranța ca intervenția lui în realitatea lor le va da de gândit, așa cum documentarea acelei intervenții

(cu doza ei realist-umană) e menită să dea de gândit consumatorilor de artă.

Site-ul „Suplimentului de cultură” – www.supliment.polirom.ro – vă oferă în exclusivitate eseu *Crizele alimentare – traume ale României recente*, scris de Matei Bejenaru și care stă la baza prezentării sale de la Institutul Cultural Român.

BIBLIOTECA DIN PETRILA DE ION BARBU

CE S-A DISCUTAT ȘI CE NU S-A DISCUTAT LA ICR

» Diferența dintre reportaj și artă, ce înseamnă artă socială, ce înseamnă procesare artistică a unor date obiective în cazul lui Bejenaru, cât de imparțială ori empatică e perspectiva sa în cazul prezentării bisericilor din cartierul Alexandru cel Bun ca niciodată terminate și cât și când se întâmplă să existe o perspectivă a sa asupra realităților prezentate, alta decât cea pe logica (potențării și eficientizării perspectivei) comunității.

» Ponderea și relevanța cercetării științifice în cadrul artei practicate de Matei Bejenaru (poate ca metodologie de folosit ca atare ori de deconstruit ori poate strict ca sursa de informație alternativă la/complementară cu materia primă – realitatea socială?). Artistul și-a exprimat fascinația față de noi teritorii de cunoaștere (cercetarea științifică și poezia), pe care dorește să le aproprie cumva artei sale într-un proiect viitor. Nici moderatorul întâlnirii, criticul de artă Erwin Kessler, nici publicul nu au insistat asupra acestor detalii.

rfi
romania

București 93.5fm
Iași 97.9fm
Craiova 94fm
Cluj 91.7fm

radiofranceinternationale

Cultura își face loc în peisajul vorbelor despre vorbe.
În fiecare vineri, de la 17.10, **Art Cultura:**
o dezbatere pe teme culturale moderată de Dan Părvu.

Toată diversitatea lumii! www.rfi

ACTORUL MARCEL IUREȘ VREA SĂ DEVINĂ PRODUCĂTOR DE FILM

„Nu avem exercițiul de a scrie povești în care să ne recunoaștem toți“

Interviu realizat de
Anca Baraboi și George Onofrei

Ați avut la Iași, în cadrul Festivalului Euro Art, două reprezentații ale spectacolului Capra sau Cine e Sylvia? al Teatrului Act din București. Cum a fost publicul?

În primul rând, a fost un public numeros. Este celebrul public ieșean, extrem de cald, extrem de educat, prompt. Un public deștept și un partener minunat în cultură.

Ați venit la Iași cu un spectacol de teatru. Ce preferați: scena sau să-l împușcați pe Bruce Willis?

Prefer teatrul. Filmul este o călătorie paralelă, nu spun că nu este spectaculoasă, dar adevărul, după experiența mea, e în teatru.

Citiseam în presă că anul acesta vreți să debutați ca producător.

Da. Așa aș fi vrut, dar nu știu dacă am să pot.

Ați accesat fonduri de la CNC?

Am sărit de acea linie care îi desparte pe cei care pierd de cei care câștigă. Acum să vedem dacă mai fac rost și de alți bani, pentru că cei pe care i-am primit de la CNC nu ajung, sînt doar un început.

Care credeți că sînt motivele pentru care filmele tinerilor regizori nu reușesc să atragă public foarte mult în sălile de cinema de la noi, deși aflară au succes?

Nu putem spune că nu vine lumea pentru că nu este atrasă. Publicul este atras de tot ce face artistul român, doar că nu are unde să le vadă. Nu mai sînt săli de cinema. Acum vă întreb eu: cite săli de cinema are Iașul, la o populație care, cu nomazi, cu tot, cu vizitatori, se apropie de jumătate de milion?

Are două cinematografe din perioada comunistă și două multiplexuri. Cu toate acestea, cînd ajung în Iași filmele tinerilor regizori, cu excepția premierelor, cînd publicul este numeros, sălile sînt aproape goale.

Nu am știut asta. Eu cred însă că publicul român este extrem de bine educat și cu o nevoie reală de cultură. Publicul nu simulează, chiar are nevoie, face parte din educația și din necesitățile de zi cu zi ale românului să vadă teatru, să asculte muzică, indiferent că e clasică, jazz, recital. Este un popor care a fost obișnuit cu o mare cultură, indiferent de pasajul comunist de 50 de ani, iar noi sîntem în slujba lui. Problemele sînt de infrastructură, ca de obicei. Probabil că vă considerați norocoși că aveți patru săli de cinema.

E adevărat. Un oraș precum Constanța nu are nici una.

Exact. Nu vă mai zic ce este în sud, e jale.

Sînt românii în stare să facă film comercial? Tinerii regizori fac filme de artă, care nu pot atrage foarte multă lume. Lipsiște tocmai filmul pentru un public larg, dar de bună calitate.

Categoria de film comercial, care era necunoscută la noi, vine din America. Să știți că *Once Upon a Time in America* sau orice film cu Al Pacino, chiar dacă e *Scarface* sau *Neguțatorul din Venetia*, au în componență lucruri care depășesc ideea de comercial. Ele devin comerciale prin sistemul american, prin marketing, prin gigantismul lor. În America, un film precum *Războiul lui Hart* sau *The Peacemaker* a fost lansat în 18.000-25.000 de săli de cinema. Nu este cazul în România. De aici vine toată atracția, iar cuvîntul „comercial” e pe buzele tuturor. Însă un film bun, cîstigt – fie că e psihologic, politic sau dramă – are mai mult decît parte comercială.

Dumneavoastră vreți să intrați tocmai acum în cușca cu lei, în lumea producătorilor, una nu foarte fericită. Mă gîndesc, de exemplu, la producătorul lui Nae Caranfil, Cristian Comeagă, care spunea că în cel mai bun caz va reuși să își amortizeze investiția și să nu fie pierderea foarte mare.

Este un pachet mare de vorbe care trebuie spus aici. În primul rînd, nu avem exercițiul pe hirtie – mă refer la povești – de a scrie subiecte de interes mare în care să ne recunoaștem toți, în care să fie mult suflu. Apoi nu există, tot pe hirtie, exercițiul marilor bugete. Nu poți face un film comercial, cum spuneți dumneavoastră, sau un film serios, în condițiile în care ai reușit, făcînd eforturi gigantice, să strîngi un milion de euro.

Este o sumă ridicolă dacă ne gîndim la piețele adevărate.

Da. Francezii nici nu pornesc. Poți însă să faci un film cu o cameră pe umăr, poți să îl faci cu 2.000 de euro, dacă ești genial, dacă ai ceva de spus sau dacă se întâmplă să se pună stelele în conjuncția aia, dar industrie și un concern național de cinema nu se pot

susține cu 500, 300, 150.000 de euro buget de pornire.

Reprezintă scenariștii o problemă? Vă întreb asta pentru că într-o conferință de presă pe care Tudor Giurgiu a susținut-o la Iași, cînd și-a lansat filmul Legături bolnăvicioase, spunea că nu găsește scenariști cu care să lucreze.

Este o meserie cea de scenarist, există de mult.

Avem scenariști? La noi se întâmplă ca regizorii să facă și scenariile.

Probabil că sînt scenariști. Nu știu cîți au scris pe ușă. Însă e greu să se nască o școală de scenaristică în 5-10 ani de libertate, care de fapt e o dezordine. Presupun efort, școală, vocație, talent. Nu spun că nu răsar scenarii interesante și de la neprofesioniști, diletantismul în zona aceasta culturală modernă naște multe surprize. Dar nu avem istorie. Scria Titus Popovici scenarii serioase pe vremuri, a scris cîteva scenarii formidabile, nu au fost însă toți regizorii la înălțimea puterii lui de a scrie.

Sînteți unul dintre puținii actori români care lucrează cu agenți. Am auzit-o pe Dorina Chiriac că în România cei care contractează actorii nu sînt obișnuiți în general să lucreze cu agenți, ci vor să ia legătura direct cu actorii. De unde vine mefiența asta în lumea românească?

Este vorba despre un pachet de care spuneam. Ele toate sînt legate, se trag una pe alta. Nu există piață, nu există lege sindicală, nu există interes, statutul actorului este încă de

funcționar public. O bursă a valorilor sau un box office al actorilor nu s-a inventat încă. Îl știu noi, pentru că spunem că Iordache, Rebenjiuc, Andreea Bibiri sînt mari actori. Însă toată lumea vrea să îl ia pe Rebenjiuc pe 300 de euro, maxim 1.000 de euro, pe zi sau pe săptămîină. Or, lucrurile nu stau așa. De ce? Pentru că este o baltă de unde toată lumea poate să pescuiască pe oricine și să plătească la ieșire 12 lei. Sistemele acestea pe care noi abia acum le pipăim, le mirosim au făcut carieră de aproape 100 de ani în America și în lumea liberă. Dacă există piață, există datorită unor mari actori, datorită unui sistem de organizare și de asistare a valorilor, și atunci treaba merge. Asta înseamnă că se creează o imagine a României, a actorului român, care oricum este formidabilă în Occident, dar e adevărat că pe teatru. Noi acum putem să problematizăm încă o oră, dar nu se schimbă nimic. Eu lucrez cu agenți de 14 ani, dar nu pot face eu ceva în România pînă nu se organizează lumea. Mi s-a întîmplat să aduc tariful, prin negocierii cu agenții mei, la 9.000 de euro pe săptămîină – ceea ce

este sub minimum în lumea civilizată –, și au fost actori români care au acceptat 1.500 sau 2.000 pe săptămîină.

Anul acesta, Teatrul Act împlinește 10 ani de la înființare. Pregătiți ceva special?

O serbare, normal. Un deceniu de existență, aprindem zece lumînări, facem un tort. Încă lucrăm. Sînt zece zile, zece ani, vor fi spectacolele noastre care au făcut carieră. Cred că vom scoate și un catalog, un film documentar. S-au strîns lucruri minunate în cei zece ani, și culmea e că din poticneli au ieșit cele mai mari victorii, și nu din victorii. Victoriile îl moleșesc pe om. În general, noi nu avem o cultură a victoriei. Dacă observai, în tot folclorul nostru e o sumă de înfrîngeri, poporul român e aproape un nostalgic după înfrîngeri, iar victoria crispează.

Interviu difuzat în emisiunea „Prime Time de Duminică”, pe 25 mai, la Radio Iași FM

ARTISTUL ASOCIAT

Săptămîna 1 – Interviu

Săptămîna 2 – Text de autor

Săptămîna 3 – Criticii despre...

Săptămîna 4 – Colegii de breaslă despre...

iunie –
RADU
MUNTEAN

„Suplimentul de cultură” a lansat campania „Artistul asociat”. Timp de o lună, un artist selectat de echipa revistei va fi promovat în paginile publicației.

» **MAI: GABRIELA ADAMEȘTEANU. Romanul *Dimineață pierdută, care a apărut în 1983, va fi tradus în 2009 la Editura Europa din Budapesta, dar și la Random House Mondadori din Barcelona. Traducerea în franceză a romanului *Drumul egal al fiecărei zile (1975), realizată de Marily Le Nir, a fost predată și este în lucru la prestigioasa editură franceză Gallimard. Coordonatorul lunii: George Onofrei.****

» **IULIE: Regizorul RADU AFRIM. Afrim e creatorul eroilor moi, copiilor din plastilină și bătrînilor ghiduși care se joacă de-a razea într-o lume hipersensibilizată. Afrim simte tare toată nebunia poveștilor noastre din realitatea imediată. Coordonatorul lunii: Mihaela Michailov.**

„Nu vreau să fac filme Fac reclame și câștig

Radu Muntean e la fel de dintr-o bucată cum sînt și filmele lui. Și cum se vede și din interviul de mai jos.

Interviu realizat de Iulia Blaga

Cum a fost la Cannes? Am auzit că ai făcut baie în mare și că apa era mai bună ca de 1 mai, la Costinești sau Neptun.

A fost într-adevăr obositor, e copleșitor tot ce se întîmplă acolo. Am avut un program intens de interviuri și de întîlniri, și nu prea a fost loc de relaxare. Apa era bună, am testat-o o singură dată.

Ai fost mulțumit de cum a fost primit filmul?

În general, da, atît cît pot să-mi dau eu seama. Sălile au fost pline de fiecare dată, oamenii au rămas pînă la sfîrșit, iar reacțiile care au ajuns la mine au fost bune. Probabil și pentru că cei cărora nu le-a plăcut nu s-au înghesuit să-mi comunice acest lucru. E plăcut însă să te întîlnești cu oameni care îți spun că, pe măsură ce trece timpul, le place tot mai mult filmul și ar dori să-l mai vadă. Altfel, presa a fost împărțită. Am avut cronici bune în presa franceză și împărțite în cea americană. Nu poți mulțumi pe toată lumea. Cred că cel mai important e că am reușit să vindem filmul în Franța și că avem deja contacte pentru alte cîteva teritorii.

Pentru că Boogie tratează despre trecut și despre raportarea la trecut a unor personaje de 30 și ceva de ani, ca și tine, te-aș întreba în ce relație ești cu trecutul tău. Ești mulțumit de el?

La un moment dat în viața mea mi-am dat seama că, probabil, sînt mai mulțumit de trecutul meu decît ar trebui să fiu. Lucrurile se schimbă cînd iei distanță și te gîndești la trecut, despre asta sînt în fond și *Hirtia* va fi albastră, și *Boogie*. Cred că,

atîta timp cînd ai puterea să fii analitic și obiectiv cu trecutul tău, poți merge mai departe și te poți bucura de prezent.

Crezi că te-ai născut în locul și la momentul potrivit?

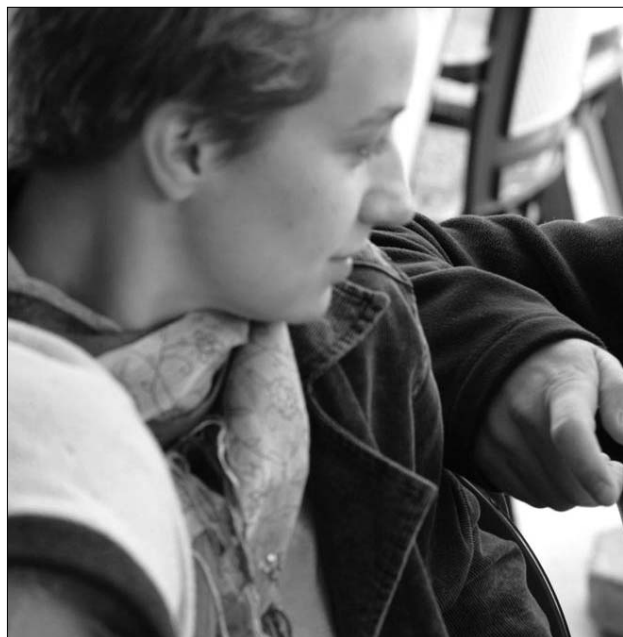
Mă consider un individ norocos, am crescut într-o familie echilibrată și mă bucur că am avut ocazia să trăiesc o bună parte de viață înainte de '89, ca să pot aprecia mai bine viața pe care o trăiesc acum.

*Îți place mai mult acum filmul tău de debut *Furia*? Mai puțin? Ai debutat poate cu altceva?*

E ca povestea cu trecutul. Am amintiri intense legate de primul meu film, de echipa cu care am lucrat și de felul în care am depășit momentele grele. Eram pe atunci obsedat să fac film, mi se părea că dacă fac 30 de ani și n-am debutat sînt un ratangiu. Acum cred că era bine să mai fi așteptat, să-mi gîndesc mai atent primul pas și să debutez cu un film mai personal, pe care să-l pot controla în totalitate. A fost cel mai greu film pe care l-am făcut pînă acum și am învățat multe din această primă experiență cinematografică.

Crezi că cei care debutează azi au mai multe șanse, dat fiind valul?

Singura lor șansă reală e că oamenii care contează în industria filmului de autor și selecționerii marilor festivaluri îi vor urmări cu atenție. Au trecut de mult vremurile cînd filmele românești erau aruncate la coș înainte de a fi vizionate. În rest, sînt sigur că fiecare e, de fapt, pe barba lui și că doar valul ăsta românesc, cum îi zici, nu-i poate ajuta dacă nu fac filme bune.

Anamaria Marinca și Radu Muntean în timpul filmărilor la *Boogie*

*E surprinzător că *Hirtia*... și *Boogie* au fost gîndite în aceeași perioadă, după *Furia*. *Ordinea în care le-ai făcut pare cea ideală, logică.**

Mă bucur că spui asta, înseamnă că am ales bine.

*Mi s-a părut tot timpul că *Hirtia*... a fost subapreciat și de public, și de cri-*

*tică, și de festivaluri. Mi se pare foarte nedrept. Continui să cred că *Hirtia*... era un film de Cannes, mai ales în acel moment.*

Nu sînt eu persoana potrivită să apreciez dacă era de Cannes sau nu. Filmul a avut într-o anumită măsură ghinion. Multă lume spune asta, inclusiv o parte din presa străină, dar sînt sigur că o să se consume

„FAC EFECTIV CE VREAU EU ȘI PORT PÎNĂ LA CAPĂT RĂSPUNDEREA FILMULUI”

Dacă ai avea de ales între spectatori mulți și premii, ce ai alege?

Premiile sînt un lucru plăcut pentru orgoliul oricărui cineast. Asta e absolut clar. Aș fi ipocrit să nu recunosc. Și premiile, și spectatorii sînt dovezi ale faptului că ți-ai făcut bine treaba. Și asta e plăcut, cînd ai dovezi ale astea palpabile. Sigur, acum premiile definesc judecata unui juriu de cinci-șase oameni, iar publicul înseamnă mai mult de-atît. Ar fi frumos să le ai pe amîndouă, dacă se poate. Să știi că eu sînt că a meritat să fac *Hirtia*... și dacă citesc pe bloguri niște mini-cronici absolut impresionante. Scrise de oameni care au avut senzația că au reîtrit momentele alea, care au avut senzația că s-au împlinit după ce au văzut filmul. Pentru mine e foarte important chiar și dacă un singur om simte asta, nu știu dacă mă înțelegi, pentru că știu că a meritat să fac filmul. Premiile și festivalurile contează pentru că te

ajută să faci mai ușor următorul film. Îmi doresc să pot să fac filmele pe care vreau să le fac. Pur și simplu. Nu vreau să intru în alt tip de relație de producție. Nu vreau să fac filme comerciale. Fac reclame și câștig bani din asta.

Am înțeles, sînt două chestii separate.

Da, fac filme pentru mine. Nu aș accepta niciodată să am pe cineva în spate, care să-mi dicteze ce să fac în film. Fac efectiv ce vreau eu și port pînă la capăt răspunderea filmului. Asta îmi doresc. De asta festivalurile și premiile sînt importante, pentru că îți oferă notorietate, îți dau un credit în fața oamenilor care pînă la urmă judecă dacă cumpără un film sau nu. Ajungi să intri într-un soi de circuit din asta, comercial, chiar dacă cinematograful de artă nu e sută la sută comercial, dar ai un fel de business

(chiar dacă în mic), ajungi să te supui unor reguli. Eu nu vreau să ajung vreodată să fac filme pentru că ele dau bine la festivaluri, sau că se caută acum un tip de film la Cannes, și eu trebuie să apăs pe butoanele alea care mă duc pe mine la Cannes. Nu o să fac asta niciodată. Sincer. Sau sper să nu fac asta niciodată. Nu știu ce-o să fac peste 40 de ani.

Următorul tău film va trata despre ultimele 15 zile din viața unui cuplu care se desparte. Îi vei lua tot pe Anamaria Marinca și pe Dragoș Bucur?

Nu știu. Trebuie să dau probe. Dacă mă întrebai același lucru și înainte de *Boogie*, ți-aș fi spus probabil că nu. Trebuie să dau probe.

*Cînd va fi premiera lui *Boogie*?*

În septembrie.

me comerciale. g bani din asta“

În timp dacă are cu adevărat valoare. Nu-i adevărat că nu a mers bine în festivaluri. A fost în mai bine de 60 de festivaluri, din vreo 40 de țări și a luat nouă premii, dintre care unele consistente, financiar vorbind. Problema e că, pentru că ne-am grăbit cu premiera mondială și l-am prezentat la Locarno, un festival mare dar total necomercial, nu am reușit să găsim un agent și nu l-am putut vinde ca lumea. Ne-am prăpădit și eu, și producătorul eram atât de entuziasmați de film, încât ne-am grăbit să-l arătăm și nu am ales locul cel mai potrivit. Probabil, dacă așteptam Berlinul eram mai câștigați. În țară a fost altă poveste. S-au lansat aproape deodată trei filme românești pe care lumea le-a perceput ca fiind despre revoluție. Cu toții am avut de pierdut din situația asta. În orice caz, intenționăm să relansăm *Hirtia*... În România peste un an și ceva, și să încercăm, cu ajutorul agentului pe care-l avem la *Boogie*, să-l vindem și afară.

Cit de mult contează să te nimeriști cu un film atunci când trebuie?

Contează destul de mult, dar eu nu fac filme de conjunctură, așa că nu pot și nu vreau să calculez „momente“ atunci când mă gândesc la un film. Tot ce pot să fac e ca, odată filmul făcut, să încerc să-l promovez și să-l exploatez cât mai cu cap.

Ce înseamnă acest reviriment al cinematografului pentru tine? Bănuiesc că e în primul rînd o competiție profitabilă, nu? Toată lumea încearcă să facă filme cit mai bune.

Am mai vorbit despre asta. Evident, e important ce se întâmplă, trăim vremuri memorabile în cinematografia română. E prima oară în istorie când nu mai vorbim despre accidente fericite și despre filme izolate, dar repet ce spuneam mai sus: vom fi în centrul atenției atîta vreme cât vom face filme bune. Nu o să aplaude nimeni un film românesc slab.

Cum e cu trendul minimalist și cu „filmele făcute pe genunchi“? Tu ești în trend? Dar alții crezi că își spun: „Ia să fac un film minimalist, că se poartă vara asta“?

În România, trendul minimalist a apărut mai ales ca reacție la limbajul cinematografic bolovanos din filmul românesc de până în 2000. Filmele, cel puțin alea valoroase, nu sînt deloc făcute pe genunchi. E de cele mai multe ori mai greu să faci un film realist și firesc decît mai știu eu ce e epopee cinematografică pompoasă. Astea-s răutăți. Sigur că a devenit o modă și că vor apărea destui epigoni triști, dar, pînă la urmă, fiecare cu drumul lui, cred că vom putea depista destul de ușor ce e doar mo-

dă și ce e autentic în filmele următorilor ani.

Știi dintr-un interviu anterior că îți place Kubrick și că Odissea spațială e unul dintre filmele tale preferate. Ce îți place la el? Ce te-a învățat Kubrick?

Nu știu ce m-a învățat. Mi-a oferit satisfacția vizionării unor filme foarte bune. Și nu era *Odissea*... ci *Portocala mecanică*.

Cum reușești să separi făcutul reclamelor de făcutul filmelor? Merele de pere? Cum îți faci timp pentru a-mîndouă?

Încerc. În ultimii doi ani mi-a ieșit, sper să reușesc și anul ăsta. În principiu, o jumătate de an fac reclame, iar cealaltă jumătate mă ocup de film.

Cam cite reclame ai făcut? De cînd te-ai apucat?

Nu le-am mai numărat de mult, dar cred că sînt peste 400, din '96, de cînd m-am apucat mai serios, și pînă acum.

E o modalitate de a te exprima sau doar o slujbă care aduce bani?

Și una, și alta. E un mod onest de a-mi face meseria. Am învățat meserie și am experimentat mult făcînd publicitate, dar, evident, e în primul rînd un mod de a-mi câștiga existența și de a-mi întreține hobby-ul cu cinema-ul. Cred că cele mai importante spoturi pe care le-am făcut sînt cele din seria X-net, din '99, măcar pentru că au pornit trendul reclamelor românești minimalist.

E adevărat ce se spune, că ai pus monopol pe industria reclamelor de la noi?

Absolut deloc. Cum ți-am spus, eu jumătate de an iau pauză de la publicitate, așa că despre ce monopol vorbim? În plus, doi dintre foștii mei asistenți, Radu Jude și Adrian Marcu, fac acum publicitate în mod regulat, iar eu i-am încurajat s-o ia pe cont propriu atunci cînd s-au simțit în stare. E loc pentru toată lumea, crede-mă.

Să revenim la film. Boogie cred că va prinde foarte bine la publicul tînar, care se va regăsi în personaje. Cum ați scris scenariul în trei (n.red. - Radu Muntean, Răzvan Rădulescu și Alexandru Baciu) și cit la sută din ce e acolo sînt lucruri trăite de voi? Am înțeles că faza cu Fluocinololul e din experiența lui Răzvan Rădulescu.

Scenariul l-am scris în același mod ca pe cel de la *Hirtia*... Ne-am spart creierii pînă am legat un synopsis - asta a fost partea cea mai dificilă -, apoi l-am împărțit în trei și l-am scris. La final, ne-am dat cu părerea și am mai intervenit, fiecare în bucată celuilalt, iar ultimele retușuri le-am

BOOGIE

Boogie înfățișează o zi din viața unui tînar familist care, plecat cu soția și copilul la mare de 1 mai, se reîntînește cu doi prieteni din burlăcie. Dragoș Bucur e familistul Bogdan, „Boogie“, Anamaria Marinca soția supărată, iar Mimi Brănescu și Adrian Văncică prietenii. Copilul cuplului e interpretat de fiul lui Radu Muntean și al scenaristei Ileana Muntean. Imaginea e semnată de Tudor Lucacia. Ca un făcut, Adrian Văncică și Tudor Lucacia n-au „făcut deplasarea“ la Cannes, pentru că erau pe punctul de a deveni pentru prima oară tați. *Boogie* a fost inclus în programul TIFF-ului, dar de intrat în săli va intra de-abia la toamnă.

făcut după repetiții. Uite că de Fluocinolol nu mai știam, dar sînt cîteva anecdote cu circuit închis pe care le-am băgat în scenariu. Cam 4%, nu mai mult...

Boogie pare mai mult pentru publicul de acasă. Nu te deranjează că mult din savoaarea replicilor și a situațiilor evocate se pierde prin traducere?

Ba mă deranjează, dar n-am încotro. Scriu în românește și trebuie să-mi asum asta, nu știu nici să scriu, nici să regizez în altă limbă. Pe de altă parte, povestea din *Boogie* se poate întîmpla, cu ceva diferențe de ambalaj, oriunde în lume. Criza, problemele și frustrările personajelor sînt în esență aceleași în România, Chile și Franța, așa că mă îndoiesc că filmul nu va fi înțeles în afară. Sigur că se pierde din savoaarea dialogului prin traducere, dar repet, n-am soluție pentru asta. Așa e cînd decizi să faci filme foarte vorbite.

Te mai gîndești la viața din facultate? Îți mai e dor de vîrsta de 20 de ani, cînd nu dădeai nimănui socoteală sau, odată terminat filmul, ți-ai terminat doliul și după Ceaușescu, și după burlăcie?

Mai ușor cu doliul după Ceaușescu, de unde ai scos-o? Sigur că mă gîndesc la trecut, dovadă ultimele două filme pe care le-am făcut. Mi-e dor în primul rînd de entuziasmul și de energia pe care le aveam și de prietenii de care viața m-a despărțit.

Cum ai lucrat cu actorii? I-ai lăsat să vină cu lucruri pe care le știau din proprie experiență sau ai stat cu biciul pe ei să nu iasă din scenariu?

Fiecare rol e într-o bună măsură și creația actorului. Cred că e imposibil să nu lase și ceva din el în personajul pe care-l joacă. Dacă te referi la text, am fost destul de strict. Am improvizat doar într-o anumită măsură la repetiții și, dacă au fost replici care ne-au venit atunci - mie sau actorilor -, și pe care le-am considerat inspirate, le-am băgat în text. La filmare însă, ne-am ținut de text și de tot ce am repetat.

Discuțiile dintre cei doi soți interpretați de Dragoș Bucur și Anamaria Marinca sînt foarte pe bune. Am fost adus aminte de prietenele mele care spun la ceartă aceleași lucruri ca Smaranda lui Bogdan.

Da, discuțiile astea pornesc dintr-o timpenie și ajung la lucruri nespuse de ani de zile și acumulate.

Cei doi vorbesc limbi diferite.

Ăsta e challenge-ul, și eu cred asta. Nu există personaje pozitive sau negative în filmul ăsta. Iarăși, filmul nu poate avea o etichetă - nu e dramă, nu e comedie. Are

din toate, că așa e viața în general, dacă e să fi cînstit.

E un studiu de caracter, cum spunea la Cannes Olivier Pire, selecționerul de la „Quinzaine des Réalistes“?

Nu e un studiu de caracter, e un film (ride). Adică nu e un documentar psihologic, ci un film cu niște personaje pe care noi le-am dorit interesante. Ne-am dorit ca oamenii să se uite la *Boogie* ca la un film, nu ca la un studiu plicticos. Și nu e chiar așa.

Nu, nu e plicticos.

În general, studiile de caracter sînt plicticoase.

Mie mi s-a părut că Smaranda și Bogdan nu prea se înțelegeau și nu prea se potriveau. Ai senzația că urmează să se despărță.

Filmul se întîmplă într-o zi. În ziua respectivă, oamenii sînt încărcăți cu anume frustrări. Nu poți să judeci relația dintre doi oameni într-o zi. Smaranda, care de trei ani de zile stă acasă cu copilul pentru că așa a dorit ea, a ajuns într-un moment - fiind și însărcinată a doua oară - în care nu-și vede viitorul foarte fericit. Sigur că a acumulat tot felul de frustrări.

Ca și Bogdan, de altfel.

Da, el are multă treabă cu business-ul ăsta al lui, dar încearcă să fie un tată cit se poate de bun.

Nu pare să fie nici un personaj fericit în filmul ăsta. Ai dorit, nu știu, un statement cum că generația ta e cam sacrificială?

Nu e un statement. E trist cînd petreci ultima noapte de tinerete.

Dar de ce această ultimă noapte nu vine înainte de a te însura sau înainte de a ți se naște copilul?

Boogie încearcă să mai facă un remake, să mai încălzească supa după trei ani de căsnicie. Nu înseamnă că s-a terminat viața odată cu căsnicia, după părerea mea. Dar e un moment în care îți dorești să mai fii tînar, liber și fără responsabilități. Or, asta e greu, nu atît pentru că nu mai poți tu - că de obligații poți scăpa la un moment dat -, dar nu mai ești tu același. Asta e important în film: că Bogdan nu mai e același. Prietenii lui, cu care acum 10 ani vorbea doar despre femei, echipe de fotbal și mașini, încep să aibă alt tip de relație cu el. Unul dintre ei ar vrea să se angajeze la firma lui, celălalt îl invidiază pentru că a avut parte de un start mult mai privilegiat. Lucrurile se schimbă, ci se schimbă, deci asta e motivul principal pentru care el nu mai poate fi cum era acum 10 ani. Nu neapărat soția și obligațiile sociale.

DIABLOGURI

Veronica D. Niculescu & Emil BRUMARU

Fragment cu parașutist

Veronica D. Niculescu: Am făcut un duș, mi-au căzut ochii pe o cutie de Ariel și brusc mi s-a activat memoria cu lecturi de baie (involuntare) din Epoca de Aur: cutiile de detergent! Un slogan celebru, probabil de pe Perlan, zicea așa: „Bine înmuiat înseamnă pe jumătate spălat!”. Ce îndemn perfect pentru comunism! Parcă nu îndeamnă la curățenie, ci fie la lene, fie la treabă făcută pe jumătate.

Emil Brumar: Ciudat, vorbești cu ațita dezinvoltură despre comunism, despre Răposatul, dai definiții pe bază de detergenți... Mie, una peste alta, perioada aceea mi-a consumat o parte din copilărie, adolescența, tinerețea, maturitatea... Cam două treimi de viață... Doar prin ceea ce am scris, prin ce am citit (și aici doar parțial – fiindcă, îmi amintesc de niște cărți: *Sondorii din Apșeron, Așa s-a călătorețelul, Tinăra gardă...*) am reușit să fiu în afara realității de atunci... De gândit...

V.D.N.: Stați puțin... nu, nu e așa simplu. A lua în ris anumite detalii nu înseamnă a vorbi cu dezinvoltură, nu în sensul de a privi cu ușurătate modul general, asupra întregii perioade! Am prins și eu, din păcate, prea mulți ani din acea vreme. Sigur, a vorbi prin comparație cu ce ai trăit dumneavoastră ar putea fi o obrăznicie. Și totuși... am trăit fiecare în mizeria de atunci; sînt nenumărate aspecte pe care nici eu nu le pot povesti cu zîmbet, nici măcar cu unul amar. Dar nici n-aș adopta un ton dramatic aici, unde am început prin a vorbi despre lecturile în toaletă! Totuși, voi povesti o întimplare reală, din această iarnă. Eram cu sora mea în Germania. Masa într-un restaurant chinezesc, împreună cu cîțiva prieteni, toți nemți. Ajun de Crăciun, amintiri din copilărie... Conversația alunecă, nu știu cum, spre copilăria noastră, din România comunistă. Sora, apoi și eu, povestim despre cum ne jucam cu banii de ulei sau zahăr în buzunar. Dacă „se băga” la magazin, lăsați joacă și fugeai. Apoi

cartelele de pîine, trezitul la 4 noaptea ca să mergi la lapte, perna burdușită pe telefon, teama din casă, în fine, povești cunoscute pentru noi, dar care pe nemți îi cam lăsau cu gura căscată. Și dintr-o dată simt nevoia să sparg tot șirul ăsta de amărăciuni; era ceva fals în întreaga poveste. Și i-am explicat cumnatului, peste farfuriile cu felii rumenite de rață, că n-ar trebui să creadă că am avut o copilărie nefericită! M-am pomenit vorbind cu pasiune despre ceea ce e frumos în copilărie, indiferent de ceea ce se întîmplă în jur: florile sînt uriașe, culorile au miros, păpușile vorbesc. Bani, mîncarea de pe masă, vocile de la Europa Liberă, chiar și teama erau totuși grijii din lumea adulților. Iar cumnatul, născut în Germania în '46, din tată american și mamă nemțoaică – copil al războiului –, a început atunci a povesti despre cum se jucau printre dărîmături; fericiți, cum se joacă copiii...

E.B.: Țista da răspuns! M-a lăsat cam fără pîiut. Se pare că am atins ceva care te îndeamnă la scris! O să facem o pauză cu alune. Prea ai multe de zis. Și mă complexează toată amestecătura asta aiuritoare de nații cu felii de rațe rumenite, halite în Germania, într-un restaurant chinezesc. (Să adaugă că, pornind de la textul inițial, nu prea înțeleg de ce i-ar fi furat iubitul... Posibil, ca „iubitul” să fi plecat așa, că-i plăcea altă femeie... nu a fost deloc șterpelit...) Ei, dar ai o mie de lucruri de povestit... în sfîrșit țî-ai dat drumul... mă bucur... Ar trebui să le iei încet, pe rînd, nu dintr-o răsufulare... Normal, copilăria e frumoasă oricînd, aproape oricînd... La vreo 4 ani mă distra teribil cum cad avioanele din cer, în fum și flăcări, ochite de artileria antiaeriană... Ba lîngă cantonul în care locuiau, la Merișani, o dată, sub un prun pipernicit, a adormit un parașutist năucit de catapultarea forțată... Promit să revin în forță... E cernoziom fertil aici.

(Va urma)

UN PARIU CÎȘTIGAT

Festivalul Euro Art a scos lumea noaptea din casă

O săptămîină întregă de cură cu teatru, ca un exercițiu de vitaminizare împotriva asteniei de primăvară. Doze precise, de trei ori pe zi, la ore fixe:

18.00, 20.00, 22.00, fiindcă seara se asimilează mai bine. Pacientul se declară mulțumit și așteaptă continuarea tratamentului.

Diana Soare

Euro Art chiar a fost un festival mișto. Din mai multe motive. Primul mi l-a întins zîmbind o domnișoară pe treptele Teatrului Luceafului: caietul-program. Obișnuit de la alte manifestări cel puțin la fel de artistice cu niște coli A4 pliate în trei și listate la imprimanta secretarei, am crezut inițial că nu vîd bine. Full color, foaie velină, 64 de pagini, prezentarea piesei, a dramaturgului/regizorului și a orașului său natal. Un început bun pentru un festival care a lăsat sute de oameni îmbufnați că n-au reușit să-și cumpere și ei bilete. Care bilet – alt lucru mișto – a costat numai 7,5 lei.

Mărturisesc, făcîndu-mi, cu acest prilej, nenumărate reproșuri în sine-mi, că n-am văzut decît trei spectacole. Cu toate acestea, mi-au ajuns cit pentru cinci festivaluri de teatru, iar asta nu-i puțin lucru. Cine a fost acolo știe de ce.

Introducere. Johnny Răducanu și Ion Caramitru. Pianul care n-a fost pian, ci pianină. Vocea lui, cînd copilăroasă, cînd obosită, cînd revoltată, cînd ironică. Liniști în sală. Blitz enervant. „Uite-așa rămînem orbi/surzi și ciungi de un cuvînt./Soarbe-mă de poți să sorbi/«S» e re- ce azi din sînt.” Teatru poetic și nu, deloc desuet. *Dialoguri și fantezii în jazz*, pe jumătate triste, pe jumătate jucăuse, pe de-a-ntregul adevărate. Prietenii adunate și risipite-apoi în cuvinte, în acorduri, în priviri. „Și-am cîntat din coasta mea/din vertebra ca o stea/de-a-ncălcare pe-o șa/pe o șa de cal măiastru/foaie verde de albastru.”

Nimeni nu suflă, darămite să miște

Cuprins. Florin Piersic Jr. și Petre Fumuru la o masă confundată în întineric, cu

țigări fumate nervos, crize de isterie, exasperări și un dialog absurd. N-ai senzația că ești la teatru, poate era mai bine să coborîm tîpîl din Casa de Cultură a Studenților și să ne așezăm care pe undepuică jos, la Belfast, să ne comandăm și noi cafele, deși era aproape miezul nopții, și să cerem și un pachet nou-nouț de cărți de joc. Replici geniale, joc firesc, umor ne-bun. Mă așteptam, văzînd *Sex, Drugs, Rock'n'Roll*, să-mi placă Piersic, dar, după poveștiri & meteo, nu-l bănuiam pe Fumuru fascinant pe scenă. Ei bine, este.

Incheiere. *Capra sau Cine e Sylvia?*

Din fotolii, ne cocotăm pe scenă. Ultima seară, ultima piesă. Ministrul Culturii a trimis un emisar să-i citească mesajul de felicitări. Îngrîjorat, Adi Afteni, directorul festivalului, își avertizează publicul din gradene: o clipă de neatenție acolo, în ultimul rînd, și spectatorii pot cădea pe spate, la propriu. Cu o asemenea piesă însă, scrisă de Edward Albee, „unul dintre cei cîțiva cu adevărat mari dramaturgi americani în viață” potrivit „New York Times”, și regizată de Alexandru Dabija (care tocmai ce-a primit Premiul Național pentru Artă pentru ea), nimeni nu suflă, darămite să mai miște. Marcel Iureș, Emilia Dobrin, Constantin Drăgănescu și surprinzătorul Marius Damian – o distribuție care a lăsat sute de ieșeni cu gustul amar al ratării biletelor. O poveste sinceră despre familie, despre sex, despre îndrăgostire, despre oameni. Unii n-au înțeles-o, și atunci au ris. Alții au înțeles-o și n-au mai ris.

Din toate aceste motive – și, probabil, din mult mai multe altele –, Euro Art a fost un festival mișto. Care a scos lumea noaptea din casă în timpul săptămîinii. Care a umplut sălile de aplauze. Care a dovedit că publicul ieșean poate să înghită și altceva decât beri la terasă.

Capra sau Cine e Sylvia?, un spectacol al Teatrului Act din București, s-a jucat cu casa închisă două seri la rînd

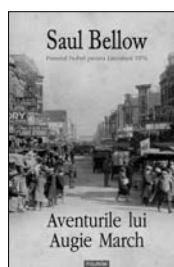
SEMNAL

Amos Oz, *Fima*, traducere din limba ebraică și note de Any Shilon, colecția „Biblioteca Polirom”, Editura Polirom, 408 pagini, 32,95 lei

În 1989, romanul *Să cunoști o femeie* (Polirom, 2004) trece încă o dată în fruntea topurilor de vânzări. În 1994 apare *Să nu pronunți: noaptea*, urmat, un an mai tîrziu, de *Pantera din subterană* și, în 1999, de *Această mare*.

Plin de ironie și umor, romanul *Fima* (1991) portretizează, prin intermediul personajului principal – un mic funcționar idealist, delăsător și incapabil să-și poarte singur de grijă –, o întreagă generație de israelieni care preferă să se complacă în nesfîrșite dezbateri politice, fără a-și pune vreodată în aplicare soluțiile pentru rezolvarea conflictului israeliano-palestinian. Copleșit de vinovățiile din cauza crimelor și violențelor din țara sa, de care se simte personal responsabil, Fima descoperă, la cincizeci și patru de ani, că și-a irosit farmecul, talentul literar, șansa unei cariere universitare și posibilitatea de a-și întemeia o familie vișind să ajungă la putere și să restabilească pacea în Israel. Moartea tatălui său îl face să-și dea seama că, deși nu-și poate împlini visul, este capabil să contribuie la realizarea acestuia ajutîndu-l pe cei cărora le stă în putere să schimbe fața lumii.

Saul Bellow, *Aventurile lui Augie March*, traducere din limba engleză și note de Nadina Vișan, colecția „Biblioteca Polirom. Seria de autor «Saul Bellow»”, Editura Polirom, 752 de pagini, 49,50 lei

Premiul Nobel pentru Literatură 1976, Roman distins cu National Book Award! *Aventurile lui Augie March* este povestea distrescă a unui tânăr evreu sărac din Chicago, în perioada Marii Depresiuni. Înzestrat de mic cu o predispoziție aparte pentru situațiile spectaculoase, Augie se lansează într-o succesiune haotică de ocupații mai mult sau mai puțin legale, abandonîndu-le apoi pe toate din cauza limitărilor pe care i le impun. Este un personaj imprevizibil, plin de viață, iar aventurile prin care trece nu sînt aibă vreo morală anume sau sînt ducă într-o direcție evidentă. Romanul abundă în personaje și scene savuroase din cercurile boeme frecventate de erou, prezentate într-un stil expansiv și exuberant, reușind astfel să spună, pe lîngă povestea unui erou, și pe cea a unui auro american, și explorînd temele contrastante ale tradiției și înstrăinării, ale bunăstării și sărăciei, iubirii și pierderii.

O poveste polițistă cu final așteptat

Ziceam că n-am văzut decât trei spectacole. Ei bine, nu că așa vrea acum să-mi spăl obrazul, dar trebuia să văd patru.

Diana Soare

Miercuri, 21 mai, la Casa de Cultură a Studenților era programat *No One*, o producție a Teatrului bucureștean Metropolis. 21.35. Ne suim într-un taxi și, zece minute mai târziu, stătem acolo. Primul gest – ținând cont de întineric, ușa ferecată și cei doar cîteva ieșeni la fel de dezorientați – este să verific încă o dată pe invitație ora și locul. Nici o discrepantă. După un sfert de oră și două țigări fumate, verificăm intrarea laterală. Un anunț sec: „Ne cerem iertare, spectacolul programat în această seară nu se mai joacă. Biletele sînt valabile pentru orice altă piesă”.

Nu-l sunăm pe Adi Afteni, e totuși un sepe noaptea. A doua zi, telefonăm la Metropolis. Domnișoara de la capătul celălalt al firului spune că au fost probleme de organizare, dar „crede” că trupa și-a anulat cu cel puțin cîteva zile înainte reprezentația. Adi Afteni infirmă. După cîteva ore, cei de la Metropolis revin cu o declarație oficială, pe care o puteți citi integral pe site-ul „Suplimentului de cultură”. Spicium esențialul: „Din păcate constanțele întârzieri ale răspunsurilor punctuale, atît de necesare pentru o bună colaborare între instituții profesioniste, cerute de directorul adjunct al Teatrului Metropolis, l-au determinat pe acesta să aleagă între a periclita programul Teatrului Metropolis, la sediul, sau să renunțe la un turneu, ale cărui neajunsuri legate de consecințe

le neșmărnării unui contract ferm, au făcut să nu se valideze oportunitatea deplasării spectacolului *No One* la Iași”. Toate virgulele sînt conforme cu originalul.

De asemenea, Teatrul Metropolis ne-a pus la dispoziție e-mailurile schimbate de Adi Afteni și Victor Coman. Ca într-un scenariu de film polițist, iată filmul evenimentelor. 6 mai, Metropolis cere o invitație oficială: „Nu trebuie să uităm că sîntem bugetari și dăm socoteală pentru orice cheltuielă”. Adi Afteni e prompt și, două zile mai târziu, Victor Coman scrie: „Am primit invitația și vă mulțumesc”. De asemenea, cere detalii despre „modul de asigurare și decontare a transportului personalului, decorurilor și recuzitei; – modul de asigurare a cazării și mesei; – modul de plată a rețetei sălii Teatrului Metropolis”. Răspunsul lui Adi Afteni vine în aceeași zi. Pe 9 mai, este trimis draftul contractului. Victor Coman: „Totul este ok”. Pe 15 mai, Victor Coman decide să anuleze reprezentația: „Intrucît nici pînă la această dată nu am primit contractul al cărui draft vi l-am trimis pentru completare/semnare/stampilare, ne vedem nevoiți să vă anunțăm că Teatrul Metropolis nu mai poate participa la festivalul organizat de Dumneavoastră”. Apoi dă vina pe staff și Primărie: „În plus, nu s-au clarificat în scris onorariile actorilor și plata personalului tehnic, lucru care a creat neîncredere și opoziție din partea acestora din urmă, refuzînd să facă deplasarea. Simpla asigurare verbală că vor fi asigurate condițiile normale unei astfel de manifestări nu este suficientă: dovada este că, prezentînd invitația Dvs., transmisă prin e-mail, forurilor superioare (Primăria Capitalei) pentru aprobarea deplasării la festival, avizul acestora a fost negativ, neputîndu-le prezenta un contract scris și semnat de ambele părți, cu clauze și

No One, producție a Teatrului Bucureștean Metropolis, nu s-a mai jucat la Iași

obligății reciproce, care sînt constituie baza legală a angajării instituției”. Contractul sosește, stampilat și parafat, o zi mai târziu, pe 16 mai.

De ce o fi fost „totul ok”?

Ce s-a întîmplat mai departe, nu mai știm. Adi Afteni susține că nu a aflat decît în ziua reprezentației că Metropolis nu mai ajunge la Iași. Declarația oficială invocă lipsa unei „schite a scenei sau a sălii, a condițiilor de light și sound design, a dateelor tehnice ale spațiului”. Și atunci, ne întrebăm, de ce o fi fost „totul ok”?

„Din toate cele menționate mai sus, și neavînd alt interes, decît de a ne prezenta în fața publicului ieșean la standarde de calitate pe care acesta le merită, am fost puși în situația neplăcută ca excelentul spectacol *No One* să nu poată face această deplasare, în condiții necunoscute, care să determine o reprezentație nerușată a spectacolului. (...) Actorului Adrian Afteni, îi propunem ca pe viitor, parteneriatul stabilit între 2 instituții, care funcționează cu bani publici, să nu aibe la bază doar hamletiana replică «vorbe, vorbe».” Și nici e-mailuri, e-mailuri, e-mailuri – am adăuga noi, pentru că, se

pare, mediul electronic nu inspiră suficientă încredere.

„Excelentul spectacol” al celor de la Metropolis nu s-a jucat, așadar, la Iași, de teamă. Excelentele spectacole de la Nottara, Teatrul Act, Teatrul LUNI sau Teatrul „ApARTE” din Moscova au fost aplaudate minute în șir. Fără teamă.

PS: Să fi fost o chestie electorală? Victor Coman către Carmen Vioreanu, regizoarea piesei: „În plus, avem foarte mult de lucru la sala, sînt și niste acțiuni inopinabile ale Primăriei și nu ne putem eschiva”.

JURIUL SDC DESPRE FESTIVALUL DE TEATRU EURO ART

Emilia Chiscop

Acord patru stele pentru perseverența lui Adi Afteni de a-l organiza și de a-l face mai bun la a doua ediție. Pînă acum pot să remarc că a schimbat numele – din Iași face Euroart a devenit Euro Art Iași – și că s-a străduit să invite trupe și spectacole mai bune. Mie mi-au plăcut în mod deosebit *Dragostea durează trei ani*, al Companiei D'aya, *Zaruri și Cărți*, de la Green

Hours, *Fantezii în jazz*, spectacolul produs de Uniter. Mi-au plăcut, deși mai puțin decît primele, *Variațiuni enigmatice* și *Capra sau Cine este Sylvia*, în ciuda faptului că ambele s-au bucurat de distribuții remarcabile. Am auzit de buna prestație a Teatrului din Botoșani și de mai puțin reușita prestație a Teatrului din Craiova. Apreciez inițiativa de a organiza o componentă de teatru studentesc, dar în opinia mea, fără o jurizare a trupelor, această componentă își pierde din importanță. Festivalul suferă, în continuare, de absența unui concept. Titlatura de festival de dramaturgie europeană este prea vastă, chiar dacă e mai comodă pentru organizator. Au lipsit și în acest an criticii care contează cu adevărat în viața teatrală românească, ceea ce are mari repercusiuni asupra impactului pe care acest festival îl are în afara Iașului. Dar poate că Adi Afteni își va remedia aceste probleme în ediția următoare. Cu această speranță i-am acordat acum acest calificativ bun.

★★★★☆

„Suplimentul de cultură” i-a invitat pe jurnalista Emilia Chiscop și criticul literar Bogdan Crețu să analizeze evenimentele din cadrul programului „Iași 600”.

Bogdan Crețu

Adi Afteni, directorul festivalului, și-a onorat cu brio promisiunile făcute în toamnă, la prima ediție a festivalului. Îl felicit din toată inima și mă bucur să pot constata că, iată, pînă și la Iași se poate ieși din amorțeala genetică, dacă există energie și bună credință.

De data asta, între 19 și 25 mai, timp de o săptămînă, ieșenii au putut urmări cîte 3 spectacole pe zi. De fapt, ca să fiu scrupulos, trupa Teatrului „Metropolis” a absentat. Prin urmare, dacă trag linie, adun 20 de spectacole. Toate, fără nici o excepție, jucate cu sălile pline pînă la refuz. Ba, la ultimele reprezentații, au rămas desuți pe dinafară. Semn că la Iași se resimte lipsa de inspirație, veche de ani buni, a conducerii Naționalului, în diferitele ei variante.

Oferta a fost, cum e firesc în cazul unui festival care deja se impune, variată: de la trupele studentești (de pe lîngă facultățile de profil din Cluj, Chișinău, Craiova, Iași, București, Tirgu Mures), la trupele independente (Compania de Teatru D'AYA, Teatrul ACT, Teatrul Luni de la Green Hours și, surpriză, Teatrul ApARTE din Moscova) și, în fine, pînă la apreciatele spectacole ale unor mari branduri: Nottara, dar și Naționalele din Iași, Craiova, Botoșani, Oradea.

Bifez topul preferințelor mele: spectacolul celor de la Nottara, *Variațiuni enigmatice*, în regia lui Claudiu Goga, în care Mircea Diaconu și, mai ales, Alexandru Repan și-au onorat deplin renumele. Pe locul 2: *Dialoguri și fantezii în jazz*, un recital din poezia unor Nichita Stănescu, Petre Stoica, Miron Radu Paraschivescu, Ana Blandiana etc., susținut, cu obișnuită sensibilitate, dar și cu umor de Ion Caramitru, acompaniat inspirat de Johnny Răducanu. În fine, tot pe podium: Teatrul „Act” din București, cu un Marcel Lureș impecabil, în rolul unui mare arhitect amoretz de o capră, în piesa lui Edward Albee, *Capra sau Cine e Sylvia*?

Pentru că Iașul are nevoie de așa ceva, pentru că această ediție secundă a fost cu mult peste prima, acord, fără ezitare, 5 stele! Bravo și la mai mare!

★★★★★

SECRETUL ADRIANEI

Adriana BABEȚI

Trei faze cu Ionuț

Timișoara, acum vreo cinci ani. Aula Magna de la Universitate plină ochi. În fața publicului – Mircea Cărtărescu. Vorbește și, la sfârșit, așteaptă să intre-n dialog cu publicul. Se ridică un puști și pune o întrebare limpede ca apa despre un personaj care vrea să devină scriitor. E din manualul lui de a șaptea și e de Cărtărescu. Rămân gura căscată și cu pulsu-n galop. Apoi uit complet faza. Trec doi ani. Tot Timișoara, dar acțiunea se mută în sala festivă de la Liceul pedagogic, înțesată de elevi și profesori. În fața lor – Șerban Foarță. Vorbește despre poezie și joc, apoi așteaptă întrebări. Un băiat vrea să știe, ghiduș, dacă e vreo legătură între culoarea corailor a sacoului în care a venit îmbrăcat Șerban și *Ethernul pheminin*, volumul pe care tocmai l-a publicat. Rămân paș și inima dă să-mi sară din piept, dar în câteva zile episodul mi se șterge din minte. Mai trec încă doi ani. Aprilie 2008. Iar Timișoara, iar Aula Magna. Conferință Microsoft cu Gabriel Liiceanu. Vorbește în fața a peste o mie de oameni despre calul negru al lui Platon. Adică despre tenebrele sufletului, despre dragostea-pasiune, despre ipocrizia lumii occidentale și despre drama individului sfîșiat ca Ioan Vodă între clocotitoarea dorință și asprimea dogmei creștine. Așteaptă întrebări. De undeva din dreapta sălii, un tânăr cere microfonul și vorbește senin, relaxat, vreme de 10 minute, despre cum văd Sfinții Părinți povestea. Nimeni nu-l întrerupe, toți îl aplaudă. Rămân mască și simt că ar trebui să scriu așa despre el. Zice că tinerii nu s-ar cuveni să facă paradă cu știința lor de carte, că n-ar trebui să vorbească cu emfază și orgoliu despre ei. S-ar putea s-o dea în bară peste cîteva ani. Și atunci? Să lăsam timpul să cearnă. „Nu vă dați seama cît timp este?” Oh, ba da. Și simt că, de Ziua internațională a hipertensiunii, ora cu Ionuț a fost cît o pastilă de Prestartium de 10 mg.

dintr-a XI-a, de la Pedagogic. L-a recunoscut la Caravana Gaudeamus din Piața Unirii, cînd a luat premiul I la concursul de lectură „Mircea Nedelciu”, faza zonală. Deci așa.

Mă fac Sherlock Holmes și, în nici 24 de ore, dau de Ionuț Cătălin Blidar, îl chem la „Orizont” și vorbim. Preț de 70 de minute îl văd jucăuș și uimit ca un copil, pățimăș ca un tînăr, serios și cumpătat ca un adult, grav și înțelept ca un bătrîn. Trecem ca un expres prin zeci de cărți, de la Gulliver, care-i primul roman citit cap-coadă în clasa I, la tonele de poezie mîncate pe piine între 10 și 12 ani (cu ochii țintă la T.S. Eliot), de la Sfinții Părinți, în care a rămas cufundat de la 13 ani, pînă la marea proză europeană din secolul al XIX-lea. Vorbește însuflețit despre studiile lui Eugen Todoran, dar și despre volumele lui Ștefan Baștovoi/Savatie, dar și despre cum face frazele Herta Müller. Rămîn crucită, deși simt (și el recunoaște senin) că n-are un program de lecturi literare. O face din pură plăcere, așa cum l-au învățat bunicul, dascăl de română în satul Racovița, mama, care-i învățătoare și bunătatea de profesoară Elena Jelelean. În schimb, filosofie, teologie, istoria ideilor citește pe brînci, cu sistem. Povestește despre toate astea firesc și modest, cu o imensă bună dispoziție. Nu se consideră un caz de precocitate și nici nu crede că ar trebui să scriu așa despre el. Zice că tinerii nu s-ar cuveni să facă paradă cu știința lor de carte, că n-ar trebui să vorbească cu emfază și orgoliu despre ei. S-ar putea s-o dea în bară peste cîteva ani. Și atunci? Să lăsam timpul să cearnă. „Nu vă dați seama cît timp este?” Oh, ba da. Și simt că, de Ziua internațională a hipertensiunii, ora cu Ionuț a fost cît o pastilă de Prestartium de 10 mg.

La început a fost... Krog

Pe măsură ce societatea a evoluat, miturile au suferit numeroase transformări și, odată cu vechile religii, au fost abandonate. Este necesar să se facă distincția între mitul literatură, înrudit cu legenda și basmul, și *mitul viu*. Cu timpul, mitul și-a pierdut capacitatea de a fi trăit și astfel a devenit literatură, adică a fost falsificat.

Spre deosebire de omul arhaic, practicant al mitului, omul modern vede mitul doar ca pe o alegorie. Mitul, spune Georges Gusdorf, este „un mod de gîndire nedepsrins de lucruri, încă pe jumătate întrupat. Cuvîntul aderă la lucru”. Spre deosebire de mit, literatura își propune să dubleze universul, să completeze lumea obiectivă prin crearea unei lumi a ideilor. Max Müller are o teorie conform căreia mitologia este „o boală a limbajului”. Prin aceasta, Müller înțelegea că miturile transformă conceptele în ființe și povestiri. În opinia lui Müller, „zeci” au fost inițial cuvinte construite cu scopul de a exprima idei abstracte, dar care s-au transformat cu timpul în personalități imaginare.

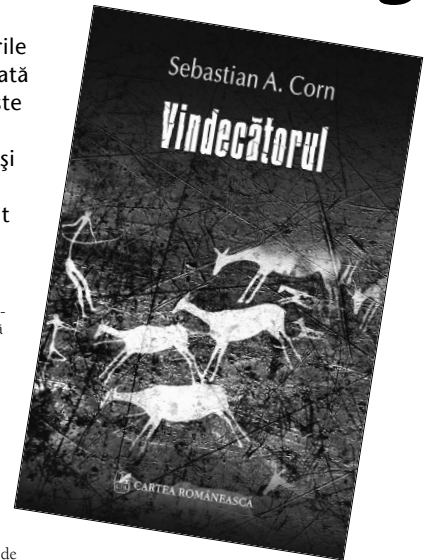
Max Müller vorbește despre trei etape în evoluția limbajului: *faza tematică*, în care omul își formează vocabularul de bază; *faza dialectală*, cînd are loc diversificarea limbilor și *faza mito-poetică*, în care apar rudimentele religiei și poeziei. Pe această clasificare își bazează Müller concepția de mitologie ca „maladie a limbajului”. În momentul în care „boala” se însinuează în limbaj, omul devine victimă a iluziilor produse de cuvinte.

Există mai multe teorii cu privire la apariția limbajului. Acolo însă unde știința nu a reușit să aducă argumente în sprijinul acestor teorii, literatura, prin intermediul imaginației, a încercat să găsească un răspuns. Scriitorul Sebastian A. Corn (pseudonimul literar al lui Florin Chirculescu) spune în romanul *Vindecătorul* povestea inventării limbajului. La început a fost cuvîntul? Se pare că nu. La început a fost... Krog, mutul trimis de a vindecător ca să-i învețe pe oameni să vorbească: „Sînt Krog și știu cele mai multe cuvinte. Mă trag din lupi

și trăiesc pe pămîntul nostru, laolaltă cu neamul meu cu tot. Pămîntul nostru se întinde cale de o zi de mers prin vîgăuni, vai, tîpsane pline de iarbă. Avem trei ape care curg mereu și de acolo ne adăpăm. ... Știu cele mai multe cuvinte, dar de vorbit n-am să vorbesc nicînd. Cei care nu vorbesc nicînd se cheamă într-un fel: cred că o să li se spună muți cîndva – dar nu sînt sigur, pentru că nu eu fac cuvintele. Eu doar le răspundesc. De făcut, le face Moru, bătrînul, dar tot eu știu cele mai multe cuvinte... Le știu chiar și pe cele pe care Moru le-a uitat. E tare rău să nu vorbești!”

Sebastian A. Corn – unul dintre cei mai cunoscuți autori de fantasy de la noi

Krog este de fapt un mare ucigaș, care are misiunea de a răspîndi limbajul articular. Unii Vindecători nu sînt însă de acord ca oamenii să aște puterea cuvîntului și de aceea încearcă să-l împiedice pe Krog, cel care cunoaște secretul limbajului, un Prometeu care nu le aduce oamenilor focul, ci cuvîntul. O poveste captivantă despre apariția cuvîntului, scrisă la persoana întîi, care prezintă călătoria preistoricului Krog, dar care este adresată unui cititor din viitor: „De parcă vorbele astea, blestematele, ar îngropa chiar călătoria care le-a născut. De parcă însăși viața lui Krog ar fi răpătat de ele, de curvele astea de cuvinte, și le

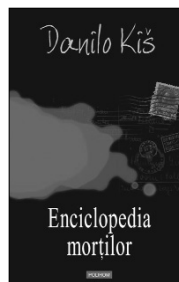

spun curve chit că în acea zi, niciunul dintre oamenii-lupi nu înțelegea ce o să însemne *curvă* atunci cînd tu vei citi asta”.

Sebastian A. Corn este unul dintre cei mai cunoscuți autori de fantasy de la noi. În 2006 a fost distins cu premiul Vladimir Colin, pentru romanul *Imperiul Marelui Graal*. Genul fantasy este în plină ascensiune în România. Alături de Răzvan Rădulescu, cu al său *Teodosie cel mic*, Sebastian A. Corn este un nume deja consacrat al acestui gen cu mare succes la public. Genul fantasy nu reprezintă o „literatură minoră”, așa cum consideră unii, ci este în primul rînd o literatură a imaginarii, dominată de magie, plină de vrăjitori și demoni și deloc lipsită de profunzime. Nume mari din literatura universală au abordat acest gen: Rabelais, Tolkien, Lewis, Borges etc. Acțiunea romanului fantasy se desfășoară de cele mai multe ori într-un trecut îndepărtat, al creaturilor imaginare, un spațiu mitic în care magia joacă un rol esențial.

Sebastian A. Corn, *Vindecătorul*, colecția „Proza”, Editura Cartea Românească, 2008, 37,95 lei

DANILO KIȘ » ENCICLOPEDIA MORȚILOR

Romanul enciclopedic

Într-un interviu, Danilo Kiș spunea că *ideea lui său este acela de a scrie o carte care să poată fi citită ca o enciclopedie, o carte în care polifonia să joace rolul principal*. Prin acest ideal „enciclopedic” se înțelege dorința scriitorului de a cuprinde în copertile unei cărți, ale unui roman, totalitatea lumii, printr-o permanentă alternanță a registrelor și a punctelor de vedere, dar și prin amestecul stilurilor. În 1981 apare *Enciclo-*

pedia morților. Literatura este pentru Danilo Kiș un refugiu, o evadare din realitate, o permanentă căutare a exoticiului. Autorul *Enciclopediei morților* a fost inspirat atît de Rabelais, cît mai ales de Flaubert și Borges.

Enciclopedia morților cuprinde nouă variațiuni pe o singură temă: moartea. Prin fragmentare se încearcă de fapt surprinderea unei imagini totale a lumii și a individului. În opera lui Danilo Kiș, detaliul are

Am aruncat *Suplimentul de cultură* în aer!SUPLEMENTUL
DE CULTURĂ SE
AUDE LARadio Iași
104.5 FMîn fiecare vineri,
de la 21.10Cu George Onofrei
și Anca Baraboi

TREI RĂSPUNSURI DE LA SEBASTIAN A. CORN

„Senzația mea este că literatura are un viitor sumbru“

Ce a adus nou „romanul fantasy“ în literatura română?

În primul rînd, o boare de prosepție. Ceea ce mă miră cel mai mult este că există atât de puțini autori care au abordat genul, mai ales că tiparul nostru mental ancestral se trage din Feți-Frumoși, Zmei, Babe Cloaște și Sfinte Vineri. Nu-mi pot permite să fac cu catalogări în ce privește literatura română, dar, pentru că sistem între noi, am să-ți mărturisesc că de ani de zile resimt o senzație de Îmbăcsire, de Învîrtire în jurul cozii. Producțiile noastre literare oscilează între un intimism pronunțat, care în afara șocantului Ion Manolescu cu „ar găsi locul mai bine pe bloguri, și descrierea unui cotidian care mă tulbură doar în textele lui Radu Aldulescu.

Cît despre literatura fantasy/fantastică – ooh, cît de multe ar putea să aducă, dar, din păcate, n-a adus decît un pic pînă acum. Lucrul mi se pare cu atît mai ciudat cu cît acest gen de literatură se asociază cu scurtcircuitarea locului comun. Literatura fantasy este o cale rapidă către speculațiile fundamentale, agree de români, mari cititori de esetică, altminteri.

Dacă vrei, literatura fantasy ar fi corolarul epic al eseticii, numai că la noi funcționează încă teama că păniile-care-te-țin-cu-sufletul-la-gură și spectaculosul te decad din cultură. Contra-exemple (Hăulică, Ivănescu, Don Simon și Liviu Radu), numai că ele, fiind asimilate subculturii, nu ajung să fie cunoscute de marele public.

Care a fost sursa de inspirație pentru ultimul dumneavoastră roman, *Vindecătorul*?

Trigger-ul romanului a fost un documentar care m-a emoționat foarte mult. Trei neanderthalieni pleacă în căutarea hranei, pentru a-și scoate tribul din iarnă. După zile întregi de chin, dau peste o turmă de bouri și, cînd sînt gata-gata să doboare

vinatul (cu prețul vieții unuia dintre ei), apar doi cro-magnoni drepti ca brazii, cu frunți înalte și trăsături nobile, precum niște arieni coborîți direct din afșele propagandistice naziste. Ceea ce neanderthalienilor le luase zile în șir de efort, noilor apăruți le-a luat doar cîteva minute – aceștia din urmă posedau un limbaj și o tehnologie care le-au permis să doboare vînatul fără bătaie de cap, sustrăgîndu-l bieților neanderthalieni, niște inși greoi și aproape muți.

Istoric vorbind, întreaga călătorie a speciei noastre a avut loc între astfel de salți culturale, prilejuite de ciocnirea unor civilizații. În cel mai fericit caz, inși care au pierdut conflictele au decăzut prin aculturare.

Întrebarea mea este: cît de mult s-a pierdut prin aceste aculturații succesive? Întrebarea consecutivă este: cît de mult va distruge globalizarea, care fundamental este motorul unei asemenea aculturații?

Cu alte cuvinte: merită să ne supunem aculturației care, actualmente, ne oferă în schimb doar o civilizație a accesoriilor?

Cum vedeți viitorul literaturii F&F în România?

Nu m-aș referi la viitorul acestui gen de literatură, în mod special. Senzația mea este că literatura, în general, are un viitor sumbru, alături de orice altceva mai însemnă cuvînt scris, mai ales dacă e scris pe hîrtie. Vargas Llosa povestea cu mîhnire amestecată cu furie cum Bill Gates promisesse la un ștîu ce forum mondial că și-a propus să desființeze hîrtia ca vehicul al cuvintelor. Oferta lui Gates, inversat în marketing și PR, avea un iz de *ecoliteracy* – eu vă dau ecran care vor scuti pădurile amazoniene de tăiere, ceea ce îmi aduce în minte logica simplă, contabilească, la care sînt actualmente supus ca medic.

Viitorul literaturii... Cred că scriitorul trebuie să se întoarcă la povestire. Oamenii doresc să audă povestea, cea care îi bîntuie de mii de ani, de pe vremea cînd se adunau nopțile la foc de tabără ca să audă păniile vîntătorului X, sau ale regelui Y, sau ale frumoasei Z... Fiește, povestea n-o să fie aceeași pe care a spus-o Homer, căci nimeni n-ar avea răbdare s-o citească, și nici cea pe care a depănat-o Dumas, căci multă lume ar găsi-o prea simplă.

Cine va găsi resursele să spună adevărata poveste, cea care să fie incitantă pentru omul acestor ani și, în egală măsură, profundă, o să reinnoade tradiția semnului scris, cel care ține loc de magie. De fapt, ar trebui scrisă povestirea care să-l facă pe Bill Gates să înțeleagă că displayurile nici nu foșnesc și nici nu pot fi luate în pat, ca să citești cu plăcere.

Pagini realizate de Bogdan Romaniuc

un rol foarte important, la fel ca și „montajul“, muzicalitatea și ritmul. Exigența estetică este, în cazul lui Danilo Kiș, aceea de a condensa complexitatea lumii și de a surprinde esențialul. Problemele personale ale individului, ca și în scrierile lui Hermann Broch, devin „motive de distracție pentru zei“. Idealul „romanului enciclopedic“ al lui Danilo Kiș este foarte apropiat de cel al lui Broch. Enciclopedismul lui Kiș este mai mult o artă a compoziției, decît o artă a combinării. Scrierile sale alcătuiesc

lungă variațiune. Romanul are drept scop corectarea istoriei. Cel mai bun exemplu în acest sens este *Cripta pentru Boris Davidovici*, roman care l-a făcut celebru pe Danilo Kiș, și care va apărea în curînd la Editura Polirom.

În *Enciclopedia morților* accentul cade nu pe „cronologia istorică“, ci pe „cronologia spirituală“, cum spune chiar autorul într-un eseu. Cele nouă povestiri care alcătuiesc *Enciclopedia morților* tratează aceeași temă – moartea, văzută de majori-

tatea scriitorilor din Balcani ca o eschivă sublimă în fața realității. Fiecare povestire se desfașoară într-un timp precis: începînd cu epoca de după răstîgnirea lui Iisus, pînă în zilele noastre. Toate întîmplările sînt înlănțuite într-o „logică a coincidențelor“, specifică întregii opere a lui Danilo Kiș.

Traducere din limba sîrbă și note de Mariana Ștefănescu, colecția „Biblioteca Polirom. Seria de autor «Danilo Kiș»“, Editura Polirom, 2008, 32.95 lei

VERBA WOLAND

Ruxandra CESEREANU

Lynchiada mea. Daydreamers

Nu știu alții cum sînt, dar în 1990, cînd am ales să văd un film cu titlu poetic, anume *Catifea Albastră*, făcut de un tip pre nume David Lynch, ei, bine, așa a fost să fie, am avut parte de un *coup de foudre* cu bătaie lungă, care și astăzi mă ține cu hățurile lui. *Catifeaua Albastră* a fost doar un preludiv pentru rami-ficațiile delirante ale lui Lynch manieristul, pasionat programatic de coerența inconștientului! Pe vremea aceea nu știam nici de pictura și personajele topite și amorfice ale lui Francis Bacon (sau ale lui Francesco Clemente), care l-au inspirat, în general, pe Lynch. Comparat în mod inadecvat cu Salvador Dalí, Lynch este însă, așa cum a și fost numit, un țar al bizarului, care cultivă straniețata în chip voyeuristic aproape, prin ceea ce el însuși numește *daydreams*. Atmosfera face aproape tot în filmele lui, migăind el la scotocirea părții întunecate a existenței umane, prin intermediul sexului, violenței și nebuliei. Viziunile obscure sînt la Lynch niște lotuși negri sau lebede negre. Secretele și misterele alcătuiesc un coridor minunat prin care poți pluti, declară Lynch. Coridorul se sparge și multe lucruri grozave pot avea loc. Așa cere și eu. Mi-am cultivat într-adins gustul lynchian în anii nouăzeci ai secolului trecut de-a lungul difuzării serialului *Twin Peaks*, din care am învățat, la un moment dat, tocmai cum să fac coerent inconștientul: izbutisem inclusiv să profetesc (s-ar cuveni, totuși, să pun ghilimele) ceea ce se va întîmpla în logica obscură a filmului, ce vor face personaje cvasi-onirice precum Uriașul și Piticul, ceea ce îi cam speria pe unii dintre amicii mei din acea perioadă. Nu puteam să ghicesc ce se va întîmpla în logica realității, dar în cea a realității ajunsesem aproape specialistă, iar materia mea favorită erau delirurile din *Twin Peaks*. Același lucru s-a întîm-

plat la începutul mileniului trei, cînd a ieșit pe piață *Mulholland Drive*. Mană cerească, nu altceva! Pentru o improvizată și adaptată *dreamcatcher*, cum eram eu, filmul lui Lynch era un corn al abundenței. Da, între timp s-au scris puhoi de teze de doctorat despre filmul acesta, există și un site uriaș dedicat lui. Iar eu, de trei ani încoace, la masterul Istoria imaginilor, istoria ideilor, unde lucrez pe filmele de cinematecă, analizînd cîteva regizori grozavi (Bergman, Fellini, Tarkovsky, Paradjanov, Jodorowski, Resnais, Kurosawa, Trier, Greenaway, Jarman), nu m-am putut răbda de a-l propune ca o recidivistă pătimașă și pe Mr. Lynch. Recidivistă sau stahanovistă? Well, în acest caz mi se va îngădui! De trei ani încoace de cînd îl zemuiesc pe Lynch cu *Mulholland Drive*, de fiecare dată mă duc la cursul de la master într-o viteză nebună și flămîndă, de-abia așteptînd să începă dialogul și consternarea, uimirea, șocul studenților. Fiește, discut cu ei despre o grămadă de lucruri, dar de fiecare dată pun și întrebarea mea preferată: ce caută călăuzele și stîmulii delirului în acest film? Cine sînt și ce vor ei? Cine este Sălbaticul (vezi și imaginea care însoțește acest text) și care este funcția lui? Dar Vecina Paranoică, dar Clarvăzătoarea, dar Piticul Paralițic? E vorba despre niște deliruri intersectate, pe care Lynch nu intenționează să le descurce neapărat? Cînd am văzut întîia dată la cinematograful *Mulholland Drive*, la jumătatea filmului am știut că el se va încheia în sala roșie de teatru și am știut și care va fi ultimul cuvînt rostit în film și de cine. Așa că, deodată cu personajul cu pricina, am rostit și eu: *Silencio!* Iar lumea din jurul meu (erau doar vreo cincisprezece spectatori în sala de cinematograful) m-a privit ciudat. Dar eu știam ce știam.

29 și 30 mai - Sala Rondă, ora 20:00	Stîl (premieră) - Brynjar Bandlien
1 iunie - Studio 2, ora 20:00	Dance Film
2 iunie - Sala Rondă, ora 20:00	Doomsdaymachine + Birds - Pedro Gomez Egană /2 reprezentatîi
3 iunie - Studio 1, ora 17:00	Atelierele strîmbe
4 și 11 iunie - Studio 2, ora 20:00	Miercurea lejeră - Maria Baroncea și Eduard Găbia
6 iunie - Mediateca și Sala Rondă, ora 20:00	The part - Antonija Livingstone
7 iunie - Sala Rondă, ora 20:00	Mary's Dance - Antonija Livingstone
8 iunie - Studio 2, ora 20:00	Strîmb filmieră - Jean Genet, Ciprian Muresan, etc
10 iunie - Sala Rondă, ora 19:00 și 21:00	Dance (Pratică) - Frederic Gies
13 și 14 iunie - Sala Rondă, ora 20:00	Poarta Sărutului - Brynjar Bandlien și Manuel Pelmuș
14 iunie	Party cu Daniel Wang și Tom Wilson

Rezervații de luni pînă vineri, între orele 10:00 - 16:00 la tel. 410211 318 86 76 / 07460 999 42 sau la adresa e-mail rezervari@csd.ro

parteneri media: 24 FUN, ProMedia, HotNews, compul, a leader.ro, alternativ, ezultant, LifeMag.ro

ROCKIN' BY MYSELF

Dumitru UNGUREANU

Ultimul recital al lui Brendel la Praga

SCRISOARE PENTRU MELOMANI

„Muzica nu trebuie înțeleasă, ea trebuie ascultată” (Hermann Scherchen)

Victor ESKENASY, Radio Europa Liberă, Praga

Alfred Brendel și-a luat rămas bun de la Praga, cu un recital pe care îl repetă anul acesta în mai multe orașe, înainte de a se retrage definitiv de pe scena de concert, la vârsta de 77 de ani și la aniversarea a 60 de ani de la debutul său la Graz. Ultima sa apariție este rezervată Vienei și va avea loc la 18

decembrie, cu celebrul concert mozartian *Jeunehome*. Comunicatul oficial care a anunțat retragerea lui Alfred Brendel nu amintea un turneu oficial de adio spunând doar că pianistul își va continua activitatea de scriitor și conferențiar universitar pe teme muzicale.

John McLaughlin

N-am fost la concertul lui John McLaughlin ca să aud „în ce formă” se află chitaristul, așa cum vorbeau doi bătrâni iubitori de jazz, la ieșirea din sală. Nici nu m-a interesat amănuntul că playlist-ul a fost altfel decât ceea ce anunțase casa de discuri care a promovat evenimentul. M-a încântat faptul că Sala Palatului era arhiplină, semn că numărul iubitorilor de muzică bună... (Aici puteți completa dvs., știți ce vreau să subliniez!) Ei da, și numărul tinerilor părea surprinzător de mare, ceea ce înseamnă că... (Iar bănuți ce se spune în astfel de împrejurări!) Cît despre decența spectatorilor, discreția organizatorilor, atmosfera normală și celelalte amănunte care dau măsura unui spectacol de calitate – ce să zic? Nu pot decât să sper că vor deveni normă, nu excepție. Sint chestii obișnuite spectacolelor de muzică, să-i zicem cultă; iar jazzul este de mult inclus în categorie prin cei 3% fideli, a căror condiție intelectuală recunoscută stă înscrisă pe coperte de cărți ori discuri.

Deși activează în zona de confluență a jazzului cu rockul, John McLaughlin explorează necontenit teritoriile muzicale diferite. Unele sînt necunoscute, altele au fost umblate și par mai degrabă exotisme obligatorii. Așa, de exemplu, este muzica indiană, la a cărei notorietate John McLaughlin a contribuit măcar prin turneele cu grupul Shakti. Influențele arabe în pop-rockul contemporan au ajuns marfă curentă. Ultimul album John McLaughlin, intitulat *Floating Point* (2008), despre care el afirmă că e probabil cea mai bună

înregistrare pe care a făcut-o, este atât de îmbibat în sunete indiene, că l-ai crede *made in India*. Ceea ce nici n-ar fi prea greșit: bateristul e indian, vocaliștii sînt indieni, tehnicienii sînt indieni, pînă și cîntărețul la mandolină este indian, iar instrumentul său e electronic! Basistul Haadrian Feraud nu e. Dar stilul său de a umbla cu basul se integrează liniei generale, de certă atmosferă orientală.

Să vorbesc acum de felul în care John McLaughlin se exprimă cu chitara? Mi s-ar părea că vorbesc banalități. Sau, în cel mai bun caz, aș debita foarte multe locuri comune despre valoarea, măiestria, versatilitatea, forța, finețea, intelectualismul, acuratețea etc., etc. Toate, atribuțiile excepționale cu care John McLaughlin este dăruit de Marele Vishnu... Sigur că n-aș greși în aprecieri, dar cu ce-aș îmbogăți eu pe cel care m-a îmbogățit cu muzica lui celestă? Acum vreo 15 ani scoteam *Birds of Fire* între primele 5 discuri ale culturii mele muzicale. (Azi aș înclina să cred asta despre *Inner Mounting Flame*.) Sint deja trei decenii și jumătate de cînd audția celui disc mi-a marcat felul de-a simți și gîndi. Știu că nu sint singurul în situația asta. Chiar la concertul recent am auzit pe cineva spunînd că în timp ce muzica îi umplea ființa, mintea sa (re)organiza materia viitoareii cărți! Reverența aceasta discretă la adresa muzicii lui John McLaughlin răspunde reverenței pe care John McLaughlin o face spectatorilor, așa cum se vede în fotografia de mai sus.

Alte cuvinte nu-s necesare...

Dar, în fapt, recitalul praghez, ce a fost inclus în Festivalul Primăverii, este evident parte a unui periplu final, cu un program antic și care, după Roma, Hamburg și Zurich, îl va purta în a doua jumătate a anului în Franța, la Paris, Lyon și Toulouse, iar apoi pentru prima și ultima oară la Festivalul s-ar putea numi al pianistilor de la Roque-d'Anthéron.

Brendel iubește intens Franța și cultura franceză, chiar dacă, atunci cînd este întrebat cum s-ar putea defini mai bine, răspunde că este mai curînd, cu anume limite, un central-european.

Prezența sa în Cehia nu a fost nici ea întâmplătoare, pianistul fiind născut în 1931, în Moravia, la Wiesenberg, localitate devenită între timp Loučna nad Desnou, de unde, din motive de lucru, familia s-a mutat șase ani mai tîrziu la Zagreb. Din 1971 pînă zilele trecute, Brendel a fost oaspețele Festivalului praghez de sase ori. În 2005 fiind făcut și cetățean de onoare al orașului natal. Ce sentimente îl leagă de Cehia, dincolo de cultura muzicală excepțională a Pragii imperiale, nu îmi este cunoscut. Excepție face

predilecția sa pentru umorul central-european, între personajele preferate pe care le aminteste în interviuri, aflîndu-se faimosul soldat Schwejk.

Recitalul praghez a decurs fără incidente notabile; aș spune aproape cu „publicul preferat” al pianistului, „cel care ascultă în tăcere și care aplaudă la sfîrșit”. S-a aplaudat totuși după prima mișcare a sonatei de Schubert, dar vina cred că nu a fost a celorlalti ci, mai probabil, a unora dintre turiștii care au acceptat biletele de favoare din partea agenției lor, ca primă pentru vizita la Praga. E unul din păcatele capitale ale industriei turismului ce merge mină în mină cu viața muzicală a metropolei, fiindcă mulți dintre cei binecuvîntați cu un bilet de concert preferă să-și încheie seara la un restaurant pe Vltava cu o masă copioasă. Așa se face că, deși oficial toate biletele pentru recitalul lui Brendel fuseseră vîndute din... decembrie trecut, am numărat în sală în jur de 25 de locuri neocupate.

Faimos pentru arta cu care își construiește programele, cel ales pentru traseul său de rămas bun include în mod

evident compozitori săi preferați și piese favorite capabile să-i illustreze arta ținînd cont și de constrîngerile vîrstei. O primă parte a inclus *Variațiunile în fa minor* de Haydn, *Sonata în fa major, KV 533/494* de Mozart și *Sonata quasi una fantasia*, cea de-a 13-a de Beethoven. Cea de-a doua parte a fost rezervată ultimei *Sonate, în si minor*, D 960 de Schubert, căreia i-a adăugat ca bis-uri, după îndelungile ovații ale publicului, minune în șir în picioare, piese scurte de Bach, Liszt și Chopin.

Alfred Brendel nu s-a dezmințit, a cîntat perfect și, se poate spune, ilustrîndu-și deviza, imprumutată de la Einstein: „totul ar trebui să fie pe cît de simplu posibil, dar nu mai mult”. Un singur gest de oroare, cu minile ridicate brusc asemenea unor aripi rupte, la aplauzele inoportune. Pentru cine nu știe, Brendel a fost, este și va rămîne tipul rarissim al pianistului intelectual, de o vastă și impresionantă cultură, calității cărora li se adaugă un umor fin și inepuizabil și un interes nemărginit față de lumea ce-l inconjoară. Cine vrea să-i cunoască preferințele îi poate citi cele câteva cărți de reflecție pe tema muzicii și a vieții sau poemele suprarealiste, fiindcă, spune Brendel, s-ar afla într-o perioadă *dada*.

Criticul francez Olivier Bellamy l-a interviueat și îl rezumă copios reflecțiile în numărul special din iunie, închinat lui Brendel, de revista „Le Monde de la Musique”. Nu există, spune pianistul, o lucrare muzicală care să-i fi schimbat viața, dar există „o serie de capodopere ce i-au făcut-o mai suportabilă”; „muzica poate fi o sursă de plăcere și chiar de euforie, dar în nici un caz nu poate «salva umanitatea». Iar lumea de astăzi, consideră bătrînul pianist, nu este în nici un caz mai bună decît cea din momentul nașterii sale: „Multe dintre problemele cruciale la scară mondială nu existau pe atunci. Și nici măcar cei mai pesimiști dintre noi nu ar fi putut prevedea, fie și cu cinci ani în urmă, situația în care ne găsim astăzi”, cînd ceea ce îl sperie este „prăbușirea planetei noastre, fanatismul politic și religios și faptul, cum îl scria Max Born lui Einstein, că la ființele umane reacția emoțională se amestecă atît de periculos cu cea intelectuală”.

Opt milioane de puncte într-un bloc de desen

DISPLAY

Diana SOARE

Dacă aș avea 2.000 de dolari (sau, ca să fiu mai precisă, 1.270 de euro la cursul valutar al zilei de 28 mai), serios că l-aș plăti pe Jason Polan să vină să dea mâna cu mine. Cu banii ăștia aș putea merge, de exemplu, într-un „safari de scufundări la Marea Roșie”, all inclusive, 7 nopți. Dar atunci nu l-aș mai putea întâlni pe cel care are o ambiție admirabilă: să deseneze toți locuitorii New York-ului.

Dacă ne gândim că sînt nu mai puțin de 8.000.000 de persoane în NY, treaba nu este tocmai simplă. Cineva chiar a încercat un generos calcul estimativ, stabilindu-i artistului „norma”: 50 de schițe pe zi, 5 zile pe săptămână. În acest ritm, lui Jason Polan i-ar trebui nici mai mult, nici mai puțin decît 615 ani pentru a-și termina proiectul.

Pe blogul lui (<http://everypersonin-newyork.blogspot.com/>), Jason face însă ca totul să pară simplu și sistematic organizat. „Încerc să desenez fiecare persoană din New York. S-ar putea să te desenez și pe tine și să nu-ți dai seama. Desenez în stații de metrou, în muzee, în restaurante și la colțuri de stradă. Încerc să nu stau în calea nimănui și să mă fac cât mai puțin remarcat. Dacă vrei să sporești șansele ca portretul TĂU să apară pe acest blog, trimite-mi un e-mail și spune-mi la ce colț de stradă vei fi într-o anumită zi timp de două minute (spre exemplu, «Am să fiu la intersecția străzilor 14 și 8, în partea de nord-est, joia asta, de la 2.42 la 2.44, purtînd o haină galbenă și cizme de cauciuc»). Anunța-mă cu cel puțin 24 de ore înainte și alege un loc unde să nu-ți fie greu să ajungi (de pildă, în timpul pauzei de masă, lângă magazinul unde lucrezi, sau în fața muzeului pe care îl vei vizita sîmbătă), pentru că s-ar putea să nu te zărească și nu vreau să investesc mai mult de două minute din timpul tău în caz că nu ajung.”

Cineva bea o cafea...

Jason Polan are 25 de ani și locuiește în Manhattan. Pe vremuri, voia să joace baseball. Astăzi face artă cumeticolozitate cu care alții colecționează timbre. Nu se lasă descurajat de cei care cred că proiectul *Every Person in New York* este o utopie, deși știe că îi va fi greu să îl ducă la bun sfîrșit: „Sînt o mulțime de oameni, dar nu cred că e imposibil să încerc să îi desenez pe toți”, mărturiseste el într-un interviu acordat ziarului „New York Post”.

Firește, „încerc” este cuvîntul-cheie în acest context. „S-ar putea să nu termin niciodată, dar e OK.”

Dacă ne gândim că Jason este un fan al omului de serviciu Henry Darger, artist și scriitor autodidact din Chicago a cărui monumentală operă (un manuscris de peste 15.000 de pagini, ilustrat cu sute de desene) a fost descoperită abia la cîteva zile după moartea lui, dorința de a-și dedica viața unui proiect de dimensiuni fantastice nu mai pare atît de nebunescă.

Polan susține că ideea de a desena fiecare cetățean al New York-ului a venit firesc pentru cineva crescut într-un oraș în care toată lumea se știe cu toată lumea, iar vecinii își dăruiesc tarte cu mere. „Am vrut să fac din New York un oraș mai primitiv”, susține el, încercînd, cu fiecare schiță, să extragă indivizii din mase. Îi atrag atenția hainele îndrăznețe sau gesturile interesante, deși naturale. Îi place să deseneze neobservat și zimbește la gîndul că oamenii îi vizitează blogul sperînd să se regăsească în portrete. Ceea ce n-ar fi exclus. O femeie i-a scris recent, după ce a văzut un desen cu ea vizitînd Metropolitan Museum, altcineva s-a recunoscut într-o cafeana... Pînă acum a desenat sute de oameni, dar nu se va opri curînd.

...altcineva plătește

Toate proiectele lui Jason Polan au același caracter documentar. Pare interesat mai degrabă de inventarierea obiectelor, de colecționarea lor decît de descrierea fidelă. În ianuarie 2005 a petrecut 12 zile la Museum of Modern Art (MoMA)

și a schițat fiecare operă expusă. Rezultatul a fost un volum de 50 de pagini intitulat *The Every Piece of Art in the Museum of Modern Art Book*.

Mai mult, în fiecare proiect își implică publicul, promițînd astfel unicitate. Dacă new-yorkezii se pot lăsa desenați în metrou sau savurîndu-și cafeaua, oricine poate beneficia în exclusivitate de „o oră de artă”. Pentru 60 de dolari, Jason va petrece 60 de minute creînd. Picturi, schițe, sculpturi... Orice-i trece prin cap. Un dolar pe minut. „One Hour of Art”.

Pentru „Hand Project”, opțiunile cresc. Poți plăti 20 de dolari și primești în schimb una dintre cele 200 de fotocopii (unice) ale minii lui Jason Polan. Mă rog, una dintre cele 162 rămase, pentru că doriții au tot fost... Pentru 200\$, primești prin poștă unul dintre cele 20 (AMR 17) de desene originale ale aceleiași palme stîngi, iar pentru 2.000\$, Jason îți bate la ușă și-ți strînge mîna bîrbătește. N-o va face decît de două ori, în preț fiind incluse un certificat de autenticitate a interacțiunii și o fotografie care să ateste evenimentul.

SIBIU
29 MAI - 8 Iunie

Eveniment realizat cu sprijinul
Ministerul Culturii și Cultorilor Comisia Europeană
Programul Cultură

PARTENERI INSTITUȚIONALI
THE BATTU FAMILY CHARITABLE FOUNDATION
EU-Japan Fest Japan Committee
CGRI
Asociația Fundației Culturale Naționale
MEDIAT ÎNFRĂȚITĂ DE BUCUREȘTI

Festivalul Internațional de Teatru de la Sibiu este organizat de
Teatrul Național "Radu Stanca" Sibiu
cu sprijinul
Primăria și Consiliul Local Sibiu
Universitatea "LUCIAN BLAGA" Sibiu
UNITER
Consiliul Județean Sibiu

Suplimentul DE CULTURĂ

Marcă înregistrată - Editura Polirom și „Ziarul de Iași”. Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași”. Se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași”.

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 3. CP 266, tel. 0232/ 214.100, 0232/ 214.111, fax: 0232/ 214.111

Colegul editorial: Emilia Chiscop, Florin Lăzărescu, Lucian Dan Teodorovici (senior editor)

Redactor șef: George Onofrei

Redactor șef adjuncț: Anca Baraboi

Secretar general de redacție: Florin Iorga

Rubrici permanente:

Adriana Babeți, Bobi și Bobo (Fără zahăr), Emil Brumar, Ruxandra Ceseranu, Emilia Chiscop, Mădălina Cocca, Daniel Cristea-Enache, Radu Pavel Gheo, Casiana Ioniță, Florin Lăzărescu, Diana Soare, Lucian Dan Teodorovici, Luiza Vasiliu, Constantin Vici.

Carte: Doris Mironescu, C. Rogozanu, Bogdan Alexandru Stănescu.

Muzică: Victor Eskemasy, Dumitru Ungureanu.

Film: Iulia Blaga. Teatru: Mihaela Michaelov.

Arte vizuale: Matei Bejenaru, Marius Babias.
Caricatură: Lucian Amarii (Jup).
Grafică: Ion Barbu. TV: Alex Savitescu.

Ediția de Iași: Diana Soare

Ediția Națională: Elena Vlădăreanu, R. Chiruța, Veronica D. Niculescu.

Publicitate: Oana Asaftei, tel. 0232/ 252294

Distribuție / Abonamente: Mihai Sărbu, tel. 0232/ 217333. Media Distribution S.R.L., tel. 0232/ 216112

„Suplimentul de cultură” este înscris în Catalogul presei interne la poziția 2378. Pentru abonamente vă puteți adresa oricărui Agențiu Rodipeț din țară sau oricărui oficiu poștal. Citiții din străinătate se pot abona la adresa: export@rodipeț.ro.

Tarife de abonament: 18 lei (180.000) pentru 3 luni; 36 lei (360.000) pentru 6 luni; 69 lei (690.000) pentru 12 luni

Tipar: Print Multicolor

Responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului îi aparține autorului ». „Suplimentul de cultură” utilizează fluxurile de știri NewsIn » Manuscrisele primite la redacție nu se înapoiază

ENȚICLOPEDIA
ENCARTA
Luiza VASILIU

Campanie

Mi-am dat seama că ceva e în neregulă atunci când l-am văzut pe A.P., candidatul unui partid muribund la primăria capitalei. Avea aceeași figură preocupată de problemele cetățenilor, iar urechea stîngă (singura care se vede pe afiș) apare ascuțită și alungită, ca și cum o mină invizibilă ar trage de ea. Ce făcea A.P. în visul meu? Mai nimic, își purta modest numele de cîntăreț de stațiuni balneo-climaterice și stătea țepăn, exact ca în afișul pe care l-am văzut de atîtea ori. Teoretic, nu exista motiv de alarmare. Însă după ce am aflat de blogul <http://electorale.wordpress.com>, unde sînt adunate cele mai stupide clipuri/afișe de campanie, mi-am zis că am avut dreptate să mă îngrijorez: cred că pe 1 iunie se va încheia cea mai tembelă campanie electorală prin care a trecut România în ultimii 18 ani (bine, avînd în vedere că eu am doar cu 5 ani mai mult decît România de după revoluție, nici amintirile mele electorale nu sînt foarte precise...).

S-a întîmplat în felul următor – ori sloganurile și imaginile s-au învîrtit în jurul unor locuri comune cum ar fi: „fapte, nu vorbe”, figura inginerului constructor care va reclădi orașul sau cea a mîturătorului profesionist care vine „să facă curat la primărie”, ori au fost complet ridicole, neadecvate, de prost gust. E de-ajuns să mă gîndesc la candidatul deghizat în Conan barbarul, pe care „toți pășcănenii îl vor, toate pășcănencele îl adoră”, la doamna care ține o bită în mină, îmbrăcată fiind în taior, pentru că, nu-i așa, „Corupția se stîrpește cu bita”, la niferitul aspirant care a scris pe ouă, pe lîngă termenul de expirare, mesajul „votat mamei primar”. Știți clipul cu „hai să facem baia mare” sau pe cel cu pisica dolo-fană (reprezentînd „poporul dezamăgit”) care sparge din greșeală un balon pe care scrie „politicieni mincinoși” și se sperie de moarte? Dacă le-ați ratat, căutați-le pe youtube, sînt mortale. Și, în același timp, sînt semn că la noi, după ce n-a mai contat ce au politicienii de zis în campanie, începe să nu mai conteze nici cum o spun, iar plimbarea noastră prin lumea politică seamănă cu o vizită într-un cabinet de curiozități, prin care mai trecem din cînd în cînd, ca să vedem leul corcit cu o broască, femeia cu ochi în frunte și pe „Si-minic, cîntărețul dumneavoastră”, alt candidat pitoresc. V-am convins?

Avocatul lui Clooney

Cu documentarul *Avocatul terorii*, Barbet Schroeder nu reușește să dezvăluie misterul lui Jacques Verges, cît să-l oculteze și mai mult. Totuși, nu

cred că și-a propus asta. Cine își propune să facă un documentar călduț despre o personalitate controversată? Poate doar dacă are vreun interes.

Jacques Verges e acel avocat francez care a apărut tot felul de ciudați – de la Klaus Barbie la dictatorii africani. (Filmul are un site foarte bine pus la punct, unde găsiți tot ceasfalul clienților.) A avut legături cu mișcarea de independență algeriană, dar și cu Carlos Șacalul. Nu știu cum l-a convins Schroeder să accepte să apară în film și să răspundă la întrebări, dar probabil ideea unui documentar a fost o provocare pentru acest vulpoi bătrîn. Mai mult ca sigur că și condițiile din contract au fost destul de stricte. În orice caz, Jacques Verges nu e un om care se trădează cu una, cu două, și nici n-ar avea de ce. A învățat că nu se vede din afară decît ceea ce lași să se vadă. Dincolo de traseul lui Verges, care poate interesa ca informație, nu reușește să te prinzi însă ce e cu omul ăsta. E malefic? E un geniu al răului? A fost de partea celor pe care-i apăra? E un tip amoral? Și-a asimilat meseria pînă la a nu mai avea de ce să deosebească rîul de bine pentru că sînt în esență același lucru? Dacă filmul te intrigă prin ceva (pentru că e lipsit de invectivele și de tehnicile de persuasivitate ale unui Michael Moore), atunci te intrigă prin aceea că nu reușește să-i găsească eroului cheia secretă.

Leatherheads e o joacă

Jocuri murdare/Leatherheads, noua ispravă regizorală a lui George Clooney, a luat atîtea castane în cap de la criticii de peste tot, încît mi-a devenit foarte simpat. Mie îmi place George Clooney, pentru că nu e doar un actor onorabil foarte bun, ci și un tip care nu s-a mulțumit să putrezească în insectarul dușurilor de pretutindeni. A intrat în producția de film, a început – foarte onorabil – să regizeze filme. A știut să-și managerizeze

cariera. Iar în filmele pe care le-a semnat ca regizor nu a făcut pe șmecherul, ci și-a păstrat bunul-simț. Nu s-a întins la strugurii prea înalți, nici n-a spus două vorbe, trei prostii despre nimicuri, negociînd succesul cu moneda numelui său. *Confessions of a Dangerous Mind* și *Good Night, and Good Luck* sînt niște filme foarte oneste, chiar foarte bune pentru cineva care nu e regizor de meserie. *Leatherheads* e o joacă, e adevărat. Îți amintește mai mult de *Intolerable*

Cruelty (de Joel Coen), în care Clooney era făcut să semene cu Cary Grant, iar flirtul lui cu Catherine Zeta Jones era la fel de condimentat ca cel din filmele cu Spencer Tracy și Katharine Hepburn. Nostalgic probabil după filmele care se făceau odată, Clooney leagă o comedie nu la fel de autoreflexivă ca la frații Coen, dar prin asta poate și mai onestă. E filmul cuiu care-și cunoaște lungul nasului și care vrea să ne aducă aminte de filmele de odinioară. Intriga e simplă: o

Jocuri murdare/Leatherheads, în regia lui George Clooney

Balena ucigașă

Pe la zece seara, plecasem de la Teodorovici spre casa cu gîndul să prind ultimul maxi-taxi. Cum am ieșit în stradă, a și apărut unul în care era numai șoferul. Am plătit biletul și m-am așezat la întîmplare, undeva pe la mijloc. La prima stație au prins a urca, unul cîte unul, nouă băiețași. Mi-e greu să descriu înfățișarea lor de ocnași profesioniști (tatuaje, cicatrici, maiouri pe care puteai ghici urme de sînge încheșat etc. etc.). Nici vorbă să fi fost băiețași de cartier. Ca să

mă fac înțeles, grăitor ar putea fi faptul că mă așteptam ca ultimul om care urcă după ei să fie un polițai cu mitralieră, însoțit de doi cîini-lupi. Șoferul (abia cînd l-am căutat din priviri, în speranța că am cui cere ajutor la nevoie, am observat că e cea mai fioroasă făptură din mașină) a întregit: „Băieți, sînteți toți nouă?! Mergem?” – și a dat drumul la o casetă cu manele. „Bă, asta-i melodia lui Bobo! Dă-o mai tare, să-i facem o bucurie!”, se-aude o voce din spate.

Bobo era pe scaunul de lîngă mine. Am remarcat cu coada ochiului că avea un tatuaj cu MIRELA pe antebrăț. Au început cu toții să cînte și să pocnească din degete. Mi-am zis că, dacă dau semne că vreau să cobor la prima, e totuna cu a-i asmuți pe mine și sînt iremediabil pierdut. Întîi trebuia să-l deranjez pe Bobo, apoi mai erau doi confrăți așezați pe vine, lîngă ușa. La prima stație, mi s-a spulberat și ultima fărîmă de speranță: doi călători întîrziți, care au vrut să

TRIMISUL NOSTRU SPECIAL

Florin LĂZĂRESCU

urce în maxi-taxi, au băgat capul pe ușă, pentru o clipă, și au rupt-o la fugă. Există un real conflict între calmul pe care doream să-l afișez și ceea ce simțeam în interior. La o adică, era suficient ca unul dintre companioni mei de călătorie să șoptească „Baul!” înspre mine și aș fi făcut stop-cardiac instantaneu. Cu inima în git, am mers pînă unde trebuia să cobor și i-am cerut șoferului să oprească. A oprit. Bobo s-a ridicat și

mi-a făcut loc, îndemnîndu-i și pe cei doi din fața ușii să se conformeze. După ce ușa s-a închis în spatele meu, iar maxi-taxi-ul a demarat în trombă, mi-a venit brusc în minte un straniu ritual văzut pe Discovery: balena ucigașă nu își omoară niciodată ultima focă pe care o prinde într-o zi. Se joacă o vreme cu ea, apoi o conduce cu grijă la mal, o apără de celelalte balene, lăsînd-o în libertate.

ISSN 1584-8272

9 771 584 827 000 181